

Socialutskottets betänkande 2023/24:SoU15

Folkhälsa

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om vaccinations- och allergifrågor, hälsosamma levnadsvanor och andra folkhälsofrämjande insatser, psykisk hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

I betänkandet finns 22 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

Cirka 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Folkhälsofrämjande insatser	8
Utskottets ställningstagande	13
Smittskydd	15
Utskottets ställningstagande	19
Vaccinationer	20
Utskottets ställningstagande	26
Hälsosamma levnadsvanor	26
Utskottets ställningstagande	35
Psyisk hälsa och suicid	36
Utskottets ställningstagande	50
Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	52
Utskottets ställningstagande	55
Allergifrågor	56
Utskottets ställningstagande	58
Motioner som bereds förenklat	58
Utskottets ställningstagande	59
Reservationer	60
1. Jämlig hälsa m.m., punkt 2 (S)	60
2. Jämlig hälsa m.m., punkt 2 (V)	60
3. Jämlig hälsa m.m., punkt 2 (C)	61
4. Jämlig hälsa m.m., punkt 2 (MP)	62
5. Hiv, punkt 4 (V, C, MP)	63
6. Vaccinationer, punkt 6 (C, MP)	63
7. Hälsosamma levnadsvanor, punkt 7 (SD)	64
8. Hälsosamma levnadsvanor, punkt 7 (V)	65
9. Hälsosamma levnadsvanor, punkt 7 (MP)	65
10. Hälsöförebyggande arbete för att motverka cancer, punkt 8 (SD)	66
11. Fritidskort, punkt 9 (S)	66
12. Psyisk hälsa, punkt 11 (S)	67
13. Psyisk hälsa, punkt 11 (SD)	68
14. Psyisk hälsa, punkt 11 (V, MP)	68
15. Nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa, punkt 12 (S)	69
16. Nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa, punkt 12 (SD)	70
17. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (S)	70
18. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (SD)	71
19. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (C)	72
20. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (MP)	73
21. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 14 (MP)	74
22. Allergifrågor, punkt 15 (SD)	74
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	76
Motioner från allmänna motionstiden 2023/24	76
<i>Bilaga 2</i>	
Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet	87

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Folkhälsofrämjande insatser

1. Kvalitetssäkrat folkhälsoarbete

Riksdagen avslår motion

2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3.

2. Jämlik hälsa m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:258 av Anna Wallentheim (S),

2023/24:1171 av Markus Wiechel (SD),

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 38 och

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 103 och 104.

Reservation 1 (S)

Reservation 2 (V)

Reservation 3 (C)

Reservation 4 (MP)

3. Nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga

Riksdagen avslår motion

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 26.

Smittskydd

4. Hiv

Riksdagen avslår motion

2023/24:925 av Ulrika Westerlund (MP) yrkandena 1–6.

Reservation 5 (V, C, MP)

5. Antibiotikaresistens

Riksdagen avslår motion

2023/24:1712 av Margareta Cederfelt (M).

Vaccinationer

6. Vaccinationer

Riksdagen avslår motion

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 39.

Reservation 6 (C, MP)

*Hälsosamma levnadsvanor***7. Hälsosamma levnadsvanor**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 14 och 15,

2023/24:916 av Beatrice Tingren (SD) yrkande 5,

2023/24:976 av Alexandra Anstrell (M),

2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24.

Reservation 7 (SD)

Reservation 8 (V)

Reservation 9 (MP)

8. Hälsöförebyggande arbete för att motverka cancer

Riksdagen avslår motion

2023/24:2063 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7.

Reservation 10 (SD)

9. Fritidskort

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 107 och 108 samt

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 38.

Reservation 11 (S)

10. D-vitamin

Riksdagen avslår motion

2023/24:918 av Beatrice Tingren (SD) yrkandena 1–4.

*Psykisk hälsa och suicid***11. Psykisk hälsa**

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:392 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 23,

2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1.2,

2023/24:871 av Linnéa Wickman (S) och

2023/24:1799 av Lili André och Hans Eklind (båda KD) yrkandena 1 och 2.

Reservation 12 (S)

Reservation 13 (SD)

Reservation 14 (V, MP)

12. Nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 39.

Reservation 15 (S)

Reservation 16 (SD)

13. Prevention och åtgärder vid suicid

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:189 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2023/24:1402 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1, 3 och 4,

2023/24:1423 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:1933 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–15,

2023/24:2208 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2286 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2316 av Ann-Sofie Alm (M),

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 40 och

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 42.

Reservation 17 (S)

Reservation 18 (SD)

Reservation 19 (C)

Reservation 20 (MP)

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

14. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L) yrkande 17 och

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 25.

Reservation 21 (MP)

Allergifrågor

15. Allergifrågor

Riksdagen avslår motion

2023/24:2066 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 2–5.

Reservation 22 (SD)

Motioner som bereds förenklat

16. Motioner som bereds förenklat

Riksdagen avslår de motionsyrkanden som finns upptagna under denna punkt i utskottets förteckning över avstyrkta motionsyrkanden.

Stockholm den 12 mars 2024

På socialutskottets vägnar

Christian Carlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Christian Carlsson (KD), Carina Ståhl Herrstedt (SD), Yasmine Bladelius (S), Carita Boulwén (SD), Mikael Dahqvist (S), Jesper Skalberg Karlsson (M), Anna Vikström (S), Malin Höglund (M), Karin Rågsjö (V), Mona Olin (SD), Lina Nordquist (L), Leonid Yurkovskiy (SD), Karin Sundin (S), Thomas Ragnarsson (M), Dzenan Cisija (S), Mats Berglund (MP) och Mona Smedman (C).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 100 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2023/24. Motionsyrkandena handlar bl.a. om vaccinations- och allergifrågor, hälsosamma levnadsvanor och andra folkhälsofrämjande insatser, psykisk hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Av dessa behandlas ca 40 motionsyrkanden i förenklad ordning eftersom de tar upp samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1. De motionsyrkanden som bereds förenklat finns i bilaga 2.

Utskottets överväganden

Folkhälsofrämjande insatser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. kvalitetssäkrat folkhälsoarbete, jämlik hälsa och nationellt hälsoprogram för barn och unga.

Jämför reservation 1 (S), 2 (V), 3 (C) och 4 (MP).

Motionerna

Kvalitetssäkrat folkhälsoarbete

I kommittémotion 2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om ett kvalitetssäkrat folkhälsoarbete. Motionärerna anför att evidensbaserade metoder och projekt inom folkhälsoområdet måste tillgängliggöras nationellt.

Jämlik hälsa m.m.

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 103 föreslås ett tillkännagivande om att stärka det svenska folkhälsoarbetet. I yrkande 104 föreslås ett tillkännagivande om en politik för jämlik hälsa.

I kommittémotion 2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 38 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen mot bakgrund av erfarenheterna från covid-19-vaccinationerna bör se över folkhälsopolitiken i syfte att utjämna sociala hälsoskillnader. Motionärerna anför att det behövs riktade satsningar för att nå socioekonomiskt utsatta grupper med hälsoinformation och verktyg för att stärka den egna hälsokompetensen.

I motion 2023/24:258 av Anna Wallentheim (S) föreslås ett tillkännagivande om att införa en nationell strategi för att stärka barns och ungas rätt till jämlik hälsa.

I motion 2023/24:1171 av Markus Wiechel (SD) föreslås ett tillkännagivande om att beakta en klassificering av barnaga som ett folkhälsoproblem.

Nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga

I partimotion 2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C) yrkande 26 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga.

Bakgrund

Målet för folkhälsopolitiken

Det övergripande målet för folkhälsopolitiken är att skapa samhälleliga förutsättningar för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).

I samband med att det nya målet slogs fast beslutade riksdagen om en sektorsövergripande mål- och uppföljningsstruktur för det samlade folkhälsoarbetet. Den består av åtta målområden:

1. det tidiga livets villkor
2. kunskaper, kompetenser och utbildning
3. arbete, arbetsförhållanden och arbetsmiljö
4. inkomster och försörjningsmöjligheter
5. boende och närmiljö
6. levnadsvanor
7. kontroll, inflytande och delaktighet
8. en jämlik och hälsofrämjande hälso- och sjukvård.

De första sju målområdena utgör livsområden som omfattar viktiga resurser för en god och jämlik hälsa. Det åttonde målet betonar att hälso- och sjukvårdens verksamhet bör bli bättre på att motverka skillnader mellan sociala grupper i fråga om insjuknande, behandling och konsekvenser av sjukdom och ohälsa. Folkhälsomyndigheten har i uppdrag att verka för att det nationella folkhälsomål som riksdagen har fastställt uppnås, och verksamheten ska omfatta samtliga åtta målområden.

Ett syfte med regeringens proposition God och jämlik hälsa – en utvecklad folkhälsopolitik (prop. 2017/18:249) var att motivera aktörer på alla samhällsnivåer att arbeta aktivt med att främja en god och jämlik hälsa. Statliga myndigheter, regioner, kommuner och andra aktörer arbetar tillsammans för att nå målet.

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten ska verka för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen och ska i sin verksamhet fästa särskild vikt vid de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa. Folkhälsomyndigheten ska också samordna folkhälsoarbetet på nationell nivå. Myndigheten ska förebygga sjukdomar och skador samt verka för ett effektivt smittskydd och skydd för befolkningen från olika former av hälsohot.

Enligt förordningen (2021:248) med instruktion för Folkhälsomyndigheten ska myndigheten inom ramen för sitt samordnande ansvar bidra till en god och jämlik hälsa genom att vara samlande, stödjande och pådrivande i förhållande till andra aktörer. Myndigheten ska vidare bidra till kunskapsutveckling och

kunskapsförmedling inom sitt verksamhetsområde. Myndigheten ska regelbundet redovisa data för ett urval indikatorer inom vart och ett av de nationella målområdena för det samlade folkhälsoarbetet.

Pågående arbete

Strukturellt arbete för att stärka genomförandet av folkhälsopolitiken

Folkhälsomyndigheten fick 2019 i uppdrag av regeringen att utveckla en stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet (S2019/02381/FS, S2020/07611/FS). Myndigheten redovisade sitt uppdrag 2020 i rapporten På väg mot en god och jämlik hälsa – Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet. I rapporten identifierade Folkhälsomyndigheten de politikområdesmål som har betydelse för att nå det övergripande folkhälsopolitiska målet och statliga myndigheter som är relevanta för att bidra till att målet nås. Folkhälsomyndigheten presenterade också en process för att stödja samordningen mellan myndigheterna när det gäller folkhälsofrågor samt indikatorer som ska användas för att följa upp folkhälsopolitiken. I januari 2022 publicerade Folkhälsomyndigheten en uppföljning av arbetet i rapporten Tillsammans för en god och jämlik hälsa inom en generation – Stödstrukturen under 2021 och vägen framåt. Rapporten belyser förändringar som myndigheten har genomfört och delar som behöver utvecklas i framtiden.

I mars 2022 gav regeringen länsstyrelserna i uppdrag att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken (S2022/01941). Den stödstruktur som Folkhälsomyndigheten har utvecklat ska utgöra grunden för länsstyrelsens arbete. Länsstyrelsen i Västerbottens län lämnade i mars 2023 en delredovisning av uppdraget till regeringen. I rapporten sammanfattas länsstyrelsernas arbete under det föregående året för att stödja genomförandet av den nationella folkhälsopolitiken. Länsstyrelserna har bl.a. påbörjat, utvecklat och fördjupat sin samverkan med regioner och kommuner. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet den 15 mars 2024.

Regeringen gav samtidigt Folkhälsomyndigheten i uppdrag att stödja länsstyrelserna i deras implementering av den nationella folkhälsopolitiken (S2022/01942). Folkhälsomyndigheten ska redovisa sitt uppdrag i sina årsredovisningar för 2022 och 2023. I sin årsredovisning för 2022 beskriver Folkhälsomyndigheten att det pågående uppdraget bl.a. har resulterat i en formaliserad och etablerad samverkansstruktur mellan länsstyrelserna och Folkhälsomyndigheten. Inom ramen för denna har myndigheterna bl.a. arbetat med kunskapspridning, behovsinventering och dialog om arbetssätt.

Nationell stödfunktion för att främja innovativa och kunskapsbaserade folkhälsoinsatser

I budgetpropositionen för 2024 aviserade regeringen en satsning om 10 miljoner kronor per år under 2024–2026 för att stärka stödet till kommuners

och regioners folkhälsoarbete genom inrättandet av en nationell stödfunktion för att främja innovativa och kunskapsbaserade folkhälsoinsatser (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 s. 96). Stödfunktionen ska klarlägga förutsättningarna för samt förbereda och möjliggöra användandet av s.k. sociala utfallskontrakt eller andra liknande modeller för att hantera aktuella sociala och hälsomässiga samhällsutmaningar. I ett socialt utfallskontrakt går parter från olika sektorer samman för att med gemensamma krafter adressera en specifik samhällsutmaning. I december 2023 ställde sig socialutskottet bakom regeringens förslag när det gäller anslagen för 2024 (bet. 2023/24:SoU1). Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2023/24:88).

Vidareutveckling av folkhälsopolitiken genom hälsoekonomiska analyser

I februari 2024 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att ge förslag på hur nuvarande uppföljningssystem av folkhälsopolitiken kan vidareutvecklas genom att kompletteras med hälsoekonomiska analyser (dir. 2024:21). Syftet är att kunna följa utvecklingen av samhällets kostnader för påverkbara riskfaktorer för ohälsa samt att kunna utvärdera större satsningar inom folkhälsopolitiken och kunna påvisa nyttan av dessa för både den enskilde och samhället. Uppdraget omfattar även att utvärdera alkoholpolitikens olika styrmedel i förhållande till det folkhälsopolitiska målet om att minska alkoholens medicinska och sociala skadeverkningar. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 oktober 2025.

Forskning för att öka kunskapen om preventiva och hälsofrämjande insatser

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) fick 2020 i uppdrag av regeringen att genomföra en satsning för att öka kunskapen om preventiva åtgärder och deras effekter på folkhälsan (prop. 2020/21:60). Syftet med satsningen är bl.a. att bidra till att öka kunskapen om hur en jämlik hälsa kan främjas, hur ohälsa kan förebyggas och hur effektiva insatser för att förbättra folkhälsan kan utformas och genomföras. En förutsättning för framgångsrik prevention är att det finns relevant forsknings- och evidensbaserad kunskap att grunda beslut om åtgärder på.

Nationellt hälsoprogram för barn och unga

Regeringen beslutade i november 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över förutsättningarna för en sammanhållen god och nära vård för barn och unga (dir. 2019:93). Under 2021 lämnade utredningen i ett par betänkanden bl.a. förslag om ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga samt förslag på insatser som kan leda till en bättre uppföljning av barns och ungas hälsa och av vårdens utformning och innehåll, i syfte att stödja det hälsofrämjande arbetet för barn och unga; se delbetänkandet Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34)

och slutbetänkandet Börja med barnen! Följ upp hälsa och dela information för en god och nära vård (SOU 2021:78).

Mot bakgrund av utredningens förslag gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att genomföra en förstudie om ett sådant hälsovårdsprogram (S2021/06171). Socialstyrelsen redovisade sitt uppdrag i oktober 2022. I sin rapport föreslår myndigheten ett hälsoprogram som ska främja barns och ungas hälsa genom en sammanhållen, regelbunden och jämlik hälsouppföljning från fosterlivet till 20 års ålder. Kärnan i det föreslagna programmet utgörs av hälsobesök, hälsosamtal och föräldraskapsstöd och programmet inkluderar mödrahälsovården, barnhälsovården, ungdomsmottagningarna, vård- och hälsocentralerna, tandvården, elevhälsan och socialtjänsten.

Regeringen beslutade i augusti 2023 att ge Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Statens skolverk i uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga t.o.m. 20 års ålder som bygger på Socialstyrelsens redovisning av sitt uppdrag (S2023/02379). Programmet ska bl.a. främja barns och ungas hälsa och utveckling och förebygga ohälsa. I uppdraget ingår även att ge förslag på en långsiktig och ändamålsenlig uppföljning av barns och ungas hälsa och utveckling samt utvärdering av programmets insatser. Det ingår också att sprida kunskap om programmet, att samverka med berörda aktörer för att förbereda och underlätta genomförandet av programmet samt att lämna förslag på en långsiktig strategi för det fortsatta genomförandet av programmet. Socialstyrelsen, som har en samordnande roll för uppdragets genomförande, ska lämna delredovisningar av uppdraget under 2024 och 2025 samt senast den 31 oktober 2026 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet.

God och jämlik hälsa bland barn och unga

I syfte att sluta de påverkbara hälsoklyftorna har flera insatser riktats mot grupper i befolkningen som löper störst risk att drabbas av ohälsa. För att särskilt stödja barn och unga i socioekonomisk utsatthet fick Socialstyrelsen i uppdrag av regeringen att genomföra en pilotverksamhet för barnhälsovård för att stärka förutsättningarna för en god och jämlik hälsa bland barn. Syftet med pilotverksamheten var att ta fram en metod för genomförandet av utökade hembesöksprogram som är baserad på evidens eller beprövad erfarenhet och som särskilt ska främja en god psykisk hälsa hos barn. Pilotverksamheten påbörjades 2020. Uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 1 juni 2026 (S2019/00910/FS, S2020/09552, S2022/04549).

I maj 2023 gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att stödja och stimulera barnhälsovårdens arbete med bl.a. utökade hembesöksprogram (S2023/01608). Inom ramen för uppdraget skulle Socialstyrelsen bl.a. fördela medel till regioner under 2023 för att i samverkan med kommuner förbereda

utökade hemsbesöksprogram bland yngre barn inom områden med socioekonomiska utmaningar samt stödja regioner och kommuner i arbetet med att införa eller utveckla utökade hembesöksprogram. Socialstyrelsen ska även ta fram ett förslag på en modell för att långsiktigt följa upp hur regionerna genomför utökade hembesöksprogram i samverkan med kommuner. Uppdraget ska delredovisas årligen och Socialstyrelsen ska lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet senast den 31 maj 2027.

Regeringen har även gett Folkhälsomyndigheten i uppdrag att analysera och redogöra för konsekvenser för barns och ungas hälsa med anledning av covid-19-pandemin (S2021/04606). Fokus ska ligga på att beskriva konsekvenser i hälsa för barn som lever i särskilt utsatta situationer. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 mars 2024.

Folkhälsomyndigheten har även fått i uppdrag att sammanställa kunskap och ta fram rekommendationer och vägledning om sambanden mellan hälsoeffekter och digital medieanvändning bland barn och unga (S2023/01669). I uppdraget ingår att ta fram åldersanpassad vägledning och rekommendationer om digital medieanvändning samt att sprida och kommunicera den framtagna kunskapen till barn och unga, deras föräldrar eller vårdnadshavare samt till övriga berörda verksamheter och aktörer. Uppdraget ska delredovisas vid flera olika tillfällen och Folkhälsomyndigheten ska senast den 15 december 2025 slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet.

Fler insatser för att stimulera en jämlik folkhälsa och sluta de påverkbara hälsoklyftorna finns redovisade i avsnitten om hälsosamma levnadsvanor, psykisk hälsa samt sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om folkhälsoarbetets organisation och folkhälsofrämjande insatser behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU20. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:92).

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det för närvarande pågår ett strukturellt arbete för att stärka genomförandet av folkhälsopolitiken. Folkhälsomyndigheten samordnar och stöder övriga myndigheters folkhälsoarbete inom ramen för den stödstruktur för folkhälsoarbetet som myndigheten tidigare arbetat fram. Länsstyrelserna har vidare fått i uppdrag av regeringen att stödja den regionala implementeringen av den nationella folkhälsopolitiken. I budgetpropositionen för 2024 har regeringen aviserat en satsning under de kommande åren för att stärka stödet till kommuners och regioners folkhälsoarbete genom inrättandet av en nationell stödfunktion för att främja innovativa och kunskapsbaserade folkhälsoinsatser.

I februari 2024 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att ge förslag på hur nuvarande system för uppföljning av folkhälsopolitiken kan vidareutvecklas genom hälsoekonomiska analyser. Syftet är bl.a. att kunna följa utvecklingen av samhällets kostnader för riskfaktorer för ohälsa och att kunna utvärdera större satsningar inom folkhälsopolitiken.

Utskottet delar uppfattningen att det är viktigt med evidensbaserade metoder för ett framgångsrikt folkhälsoarbete. I sammanhanget noterar utskottet även regeringens uppdrag till Forte för att öka kunskapen om preventiva åtgärder och deras effekter på folkhälsan.

Med hänvisning till det arbete som pågår anser utskottet att motion 2023/24:2072 (SD) yrkande 3 bör avslås.

I syfte att sluta de påverkbara hälsoklyftorna i befolkningen har regeringen beslutat om flera insatser riktade mot grupper i befolkningen som löper en ökad risk att drabbas av ohälsa. För att nämna några exempel tog regeringen 2022 initiativ till det s.k. fritidskortet som syftar till att främja en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga. Fritidskortet ska särskilt ge barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll ökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter. Socialstyrelsen arbetar även med ett par regeringsuppdrag knutna till hembesöksprogram som syftar till att särskilt stödja barn och unga i områden med socioekonomiska utmaningar. Under 2024 fortsätter vidare t.ex. den treåriga satsningen för att förbygga och motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Enligt utskottets mening bör motionerna 2023/24:258 (S), 2023/24:1171 (SD), 2023/24:2493 (C) yrkande 38 och 2023/24:2617 (S) yrkandena 103 och 104 avslås då flera insatser pågår som syftar till en mer jämlik hälsa.

Regeringen beslutade i mars 2023 att ge bl.a. Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Specialpedagogiska skolmyndigheten, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering och Statens skolverk i uppdrag att ta fram ett nationellt hälsoprogram för barn och unga upp till 20 års ålder. Syftet med programmet är bl.a. att främja barns och ungas hälsa och utveckling och att förebygga ohälsa. Mot den bakgrunden anser utskottet att motion 2023/24:2482 (C) yrkande 26 ska avslås.

Smittskydd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hiv och antibiotikaresistens. Jämför reservation 5 (V, C, MP).

Motionerna

Hiv

I kommittémotion 2023/24:925 av Ulrika Westerlund (MP) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om övergripande mål för eliminering av inhemsk överföring av hiv till 2030. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om mål för Sveriges arbete kring hiv fram till 2026 i enlighet med Un aids mål. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att stärka arbetet för livskvalitet för personer som lever med hiv. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att stärka civilsamhällets insatser för att nå nationella mål kring hiv och minska stigma. I yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att förstärka arbetet med att erbjuda fler som migrerar till Sverige möjlighet till testning för hiv, diagnos och behandling, och i yrkande 6 föreslås ett tillkännagivande om att säkerställa tillgång till s.k. Prep-behandling för alla relevanta riskgrupper och behandling.

Antibiotikaresistens

I motion 2023/24:1712 av Margareta Cederfelt (M) föreslås ett tillkännagivande om ett intensifierat arbete för insatser i syfte att stoppa utbredningen av antibiotikaresistens.

Gällande rätt

Smittskyddslagen

Av 1 kap. 7 § smittskyddslagen (2004:168) framgår att Folkhälsomyndigheten ansvarar för samordning av smittskyddet på nationell nivå och ska ta de initiativ som krävs för att upprätthålla ett effektivt smittskydd. Folkhälsomyndigheten ska följa och vidareutveckla smittskyddet. I myndighetens uppgifter ingår att analysera det epidemiologiska läget både nationellt och internationellt.

Hivinfektion är klassad som s.k. allmänfarlig sjukdom. Det framgår av bilaga 1 till smittskyddslagen. För allmänfarliga sjukdomar gäller en anmälningsplikt och en smittspåringsplikt, enligt 1 kap. 3 § i smittskyddslagen.

Pågående arbete

Nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar

Sverige har haft en nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar sedan 2006. Den nuvarande strategin har funnits sedan 2017 och har som övergripande mål för samhällets insatser att begränsa spridningen av hiv och andra sexuellt överförda och blodburna infektioner, samt att begränsa konsekvenserna av dessa infektioner för samhället och för den enskilde.

I juni 2022 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram underlag till en uppdaterad nationell strategi mot bl.a. hiv/aids (S2022/02972).

Folkhälsomyndigheten redovisade sitt uppdrag i april 2023. I sin redovisning pekar Folkhälsomyndigheten på ny kunskap som tillkommit sedan den nuvarande nationella strategin antogs 2017. Mot den bakgrunden föreslår Folkhälsomyndigheten att regeringen beslutar om en uppdaterad strategi där det övergripande målet ska vara att personer med hiv har goda livsvillkor och god livskvalitet genom hela livet samt att överföringen av hiv och vissa andra smittsamma sjukdomar begränsas genom att det skapas samhälleliga förutsättningar för en god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa för personer i hela landet. Till det övergripande målet föreslås fem delmål kopplas och strategin föreslås även kompletteras med en handlingsplan. De föreslagna delmålen för strategin är följande:

- Behovs- och kunskapsbaserade hälsofrämjande och förebyggande insatser för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter med en bred ansats når relevanta målgrupper, såväl som hela befolkningen.
- Inga nya överföringar av hiv sker i Sverige.
- Hivinfektion och andra sexuellt överförda infektioner identifieras och behandlas tidigt.
- Stigma och diskriminering relaterat till hivinfektion elimineras.
- Personer med hiv har en god livskvalitet genom hela livet.

För att ta vara på potentiella synergier mellan strategin mot bl.a. hiv och den nationella strategin för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR-strategin) föreslår Folkhälsomyndigheten att strategin mot hiv och vissa andra smittsamma infektionssjukdomar ska utgå från samma åtgärdsområden som den allmänna SRHR-strategin bygger på. Bland de utpekade åtgärdsområdena ingår bl.a. testning, kunskap i relation till hivstigma, kompetens, bemötande och icke-diskriminering samt stöd för personer med hiv och för deras närstående.

Ärendet bereds i Regeringskansliet.

Satsningar för att stärka bekämpningen av spridningen av hiv

Regeringen angav i budgetpropositionen för 2024 att anslaget 2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar ökade med 50 miljoner kronor 2023. Anslaget föreslogs ökas med ytterligare 25 miljoner kronor under 2024

för att stärka bekämpningen av spridningen av hiv (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9). I december 2023 ställde sig socialutskottet bakom regeringens förslag (bet. 2023/24:SoU1). Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2023/24:88).

Att leva med hiv 2021–2023

Folkhälsomyndigheten arbetar med projektet Att leva med hiv 2021–2023. Projektet består av flera studier som undersöker livskvaliteten och livsvillkoren för personer som lever med hiv. Resultatet av vissa delprojekt har publicerats, bl.a. rapporten Allmänhetens kunskap om och attityder till hiv, en intervjustudie om migranter som lever med hiv, enkätstudier om livskvaliteten för personer som lever med hiv samt både en litteraturöversikt och en intervjustudie om äldre personer som lever med hiv.

Preexpositionsprefylax mot hiv

Preexpositionsprefylax, vanligen förkortat Prep, är en medicin mot hiv som kan tas i förebyggande syfte. Folkhälsomyndigheten publicerade 2017 Preexpositionsprefylax för att minska risken för infektion med hiv – En kunskapsöversikt. Enligt kunskapsöversikten bör Prep erbjudas till individer där läkaren och individen bedömer att det finns en kraftigt ökad risk för hivinfektion.

Rådet för nya terapier (NT-rådet) vid Sveriges Kommuner och Regioner rekommenderar sedan 2018 att regioner använder läkemedelsprefylax för att minska risken för hivinfektion i vissa riskgrupper och att förskrivningen av Prep till dessa grupper sker inom ramen för läkemedelsförmånen.

Arbete mot antibiotikaresistens

Resistenta bakterier äventyrar många olika delar av sjukvården, och antibiotikabehandling är en förutsättning för att man t.ex. ska kunna genomföra operationer eller transplantationer. Bakterier sprids utan hänsyn till nationsgränser och arbetet mot antibiotikaresistens kräver därmed insatser på såväl nationell som global nivå. Regeringens strategi för arbetet mot antibiotikaresistens är vägledande för det svenska antibiotikaresistensarbetet (S2020/00799, S2023/03149). Strategin, som gäller t.o.m. utgången av 2025, syftar till att bromsa uppkomsten och spridningen av antibiotikaresistens samt att förebygga och hantera dess konsekvenser.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om smittskydd

Motionsyrkanden om smittskydd behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU20. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:92).

Tillkännagivande om informationsplikten för hivpositiva

Utskottet föreslog i betänkande 2019/20:SoU5 Folkhälsofrågor ett tillkännagivande till regeringen om att göra en översyn av smittskyddslagen för att analysera om den fyller sitt ändamål när det gäller informationsplikten för hivpositiva. Utskottet anförde följande (s. 33, 1 res. SD):

Enligt Folkhälsomyndigheten är hiv i dag en kronisk infektion. Vid välinställd behandling är virusnivåerna i blodet omätbara och risken för hivöverföring vid vaginala och anala samlag mycket låg. Utskottet noterar att Folkhälsomyndigheten gör bedömningen att det numera inte finns några krav på att en person med välbehandlad hiv informerar sina sexualpartner om hivinfektion.

Utskottet anser därför att regeringen bör ta initiativ till en översyn av smittskyddslagen (2004:168) med en analys av om den fyller sitt ändamål när det gäller informationsplikten för hivpositiva.

Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motion [...] bör bifallas.

Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2019/20:173). Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (s. 198):

Regeringen beslutade den 30 juni 2022 om ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram underlag till en uppdaterad nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar, specifikt med sikte på sexuellt överförda infektioner (S2022/02972). I uppdraget ingår att peka ut eventuella förändringar som skett sedan den senaste nationella strategin och lämna förslag på uppdateringar. Underlaget ska verka för att insatserna ska nå samtliga målgrupper som är särskilt viktiga att nå i det hivpreventiva arbetet och att de insatser som genomförs är i enlighet med aktuellt kunskapsläge och anpassat utefter den nuvarande epidemiologiska situationen. Den nuvarande nationella strategin mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar gäller sedan 2017 och är i många delar fortfarande aktuell men det finns behov av uppdateringar. Det gäller exempelvis en aktuell beskrivning av hur hiv-epidemin har utvecklats samt förnyade epidemiologiska bedömningar. Utveckling har även skett vad gäller tillgången till enkla och effektiva läkemedelsbehandlingar och kunskapsläget om att välinställd hiv inte överförs vid sex har förändrats sedan förra strategin beslutades. Folkhälsomyndigheten ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2023. Punkten är inte slutbehandlad.

Tillkännagivande om hivprevention m.m.

I betänkande 2021/22:SoU16 föreslog utskottet ett tillkännagivande till regeringen om hivprevention, testning och kunskapshöjande insatser. Utskottet anförde följande (s. 21, 1 res. S):

Utskottet anser att det är viktigt att bryta stigma kring hiv och samtidigt genomföra effektiva åtgärder för att förhindra överföringen av hiv. Detta bör bl.a. ske genom förbättrad hiv-prevention och testning samt genom kunskapshöjande insatser om hiv till allmänheten.

Enligt utskottets mening bör regeringen ge en lämplig myndighet i uppdrag att se över hur tillgången till hivförebyggande läkemedel (s.k. PREP) och hivtestning kan utökas i alla regioner. Dessutom bör regeringen ge en lämplig myndighet i uppdrag att genomföra kunskapshöjande

insatser om hiv till allmänheten för att minska stigmatiseringen av hivpositiva i samhället. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motionerna [...] bör därmed bifallas delvis.

Övriga motionsyrkanden om smittskyddsfrågor avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2021/22:313).

Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (s. 241):

Regeringen beslutade den 30 juni 2022 om ett uppdrag till Folkhälsomyndigheten att ta fram underlag till en uppdaterad nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar, specifikt med sikte på sexuellt överförda infektioner (S2022/02972). I uppdraget ingår också att peka ut eventuella förändringar som skett sedan den senaste nationella strategin och lämna förslag på uppdateringar. I uppdraget ingår att Folkhälsomyndigheten ska redovisa hur insatserna ska nå samtliga målgrupper som är särskilt viktiga att nå i det hivpreventiva arbetet och att de insatser som genomförs är i enlighet med aktuellt kunskapsläge och anpassat utefter den nuvarande epidemiologiska situationen. Den nuvarande nationella strategin mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar gäller sedan 2017 och är i många delar fortfarande aktuell men det finns behov av uppdateringar. Det gäller exempelvis en aktuell beskrivning av hur hiv-epidemin har utvecklats samt förnyade epidemiologiska bedömningar. Utveckling har även skett vad gäller tillgången till enkla och effektiva läkemedelsbehandlingar och kunskapsläget om att välinställd hiv inte överförs vid sex har förändrats sedan den förra nationella strategin beslutades. Folkhälsomyndigheten ska redovisa uppdraget senast den 30 april 2023. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Sverige har sedan 2006 haft en nationell strategi mot hiv/aids och vissa andra smittsamma sjukdomar. Den nuvarande strategin har funnits sedan 2017. Riksdagen har tidigare beslutat om ett tillkännagivande till regeringen om hivprevention, testning och kunskapshöjande insatser. Tillkännagivandet bereds inom Regeringskansliet. Utskottet ser positivt på att Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag att ta fram underlag till en uppdaterad, nationell strategi. Folkhälsomyndigheten redovisade sitt underlag i april 2023. I underlaget föreslår myndigheten att en ny strategi ska ha som övergripande mål att personer med hiv har goda livsvillkor och god livskvalitet genom hela livet samt att överföring av hiv och vissa andra smittsamma sjukdomar begränsas genom att det skapas samhälleliga förutsättningar för en god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa för personer i hela landet. Det övergripande målet föreslås även kompletteras med fem delmål. De föreslagna delmålen innefattar bl.a. att inga överföringar av hiv sker i Sverige, att hivinfektion tidigt identifieras och behandlas samt att stigma och diskriminering relaterat till hivinfektion elimineras. Ärendet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Folkhälsomyndigheten publicerade 2017 en kunskapsöversikt för att minska risken för infektion med hiv. Enligt kunskapsöversikten bör Prep erbjudas till individer när läkaren och individen bedömer att det finns en kraftigt ökad risk för hivinfektion. Rådet för nya terapier vid Sveriges Kommuner och Regioner rekommenderar vidare sedan 2018 att regionerna använder läkemedelsprofylax för att minska risken för hivinfektion i vissa riskgrupper samt att förskrivningen av Prep till dessa grupper sker inom ramen för läkemedelsförmånen.

Med hänsyn till det tidigare tillkännagivandet och det pågående arbetet med att ta fram en ny strategi ser utskottet inte någon anledning att ta några initiativ med anledning av motionen. Motion 2023/24:925 (MP) yrkandena 1–6 bör därmed avslås.

Inte heller när det gäller motionen om antibiotikaresistens ser utskottet skäl för riksdagen att vidta åtgärder. Motion 2023/24:1712 (M) bör därmed också avslås.

Vaccinationer

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om vaccinationer.

Jämför reservation 6 (C, MP).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 39 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över hur det allmänna vaccinationsprogrammet kan utökas till att omfatta hela befolkningen. Motionärerna anser att övervägande av nya vacciner i ett breddat allmänt vaccinationsprogram är ett sätt att ta ett utökat statligt ansvar för en jämlik hälsa och för att vaccinationerna ska vara kostnadsfria för den enskilde.

Gällande rätt

Smittskyddslagen

Enligt 2 kap. 3 a § smittskyddslagen (2004:168) är det regionerna och huvudmännen för elevhälsan i skolan, med undantag för huvudmän för elevhälsan i förskoleklass, som ansvarar för att erbjuda vaccinationer mot smittsamma sjukdomar. Av bestämmelserna i 2 kap. 3 b–e §§ i lagen framgår det att det finns s.k. nationella vaccinationsprogram och att de delas in i allmänna vaccinationsprogram och särskilda vaccinationsprogram för personer som ingår i riskgrupper. En förutsättning för att en smittsam sjukdom ska kunna omfattas av ett nationellt vaccinationsprogram är att det finns ett vaccin mot sjukdomen som kan ges utan föregående diagnos av sjukdomen

och ge mer än en kortvarig immunitet mot sjukdomen i hela eller delar av befolkningen. Ytterligare förutsättningar för att en smittsam sjukdom ska omfattas av ett nationellt vaccinationsprogram är att det aktuella vaccinet kan förväntas

- effektivt förhindra spridning av smittsamma sjukdomar i befolkningen
- vara samhällsekonomiskt kostnadseffektivt
- vara hållbart från etiska och humanitära utgångspunkter.

Regeringen meddelar föreskrifter om vilka smittsamma sjukdomar som ska ingå i de nationella vaccinationsprogrammen, enligt 9 kap. 7 § smittskyddslagen.

Smittskyddsförordningen

Folkhälsomyndigheten stöder regeringen i arbetet med de nationella vaccinationsprogrammen. Som framgår av 7 b–e §§ smittskyddsförordningen (2004:255) ska Folkhälsomyndigheten följa utvecklingen inom vaccinområdet och lämna en årlig lägesrapport till regeringen. Lägesrapporten ska bl.a. omfatta en uppföljning av utvecklingen av nya vacciner. Folkhälsomyndigheten ska även lämna förslag till regeringen om sådana ändringar i de nationella vaccinationsprogrammen som myndigheten bedömer är nödvändiga. Förslag till ändringar ska innehålla en analys av hur vaccinationsprogrammet påverkar enskilda individer, hälso- och sjukvården och samhället. Innan Folkhälsomyndigheten lämnar förslag ska myndigheten också ta in information från Läkemedelsverket, Socialstyrelsen och Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, kommuner och regioner och andra relevanta myndigheter och organisationer.

Nationella vaccinationsregistret

Enligt lagen (2012:453) om register över nationella vaccinationsprogram m.m. är det obligatoriskt för den vårdgivare som har ansvaret för en vaccination som sker inom ramen för de nationella vaccinationsprogrammen att rapportera vaccinationen till det nationella vaccinationsregistret. Vaccinationsregistret är ett hälsodataregister som används för att följa upp effekten av de nationella vaccinationsprogrammen. Registret gör det möjligt att övervaka vaccinations-täckning, skyddseffekt och eventuella biverkningar av vaccinationerna. Från den 1 januari 2021 omfattar registret även covid-19-vaccinationer.

Pågående arbete

Nationella vaccinationsprogram

Som framgår ovan delas nationella vaccinationsprogram in i allmänna vaccinationsprogram för hela befolkningen och särskilda vaccinationsprogram för definierade riskgrupper. Regeringen fattar beslut om vilka sjukdomar som ska omfattas av de nationella vaccinationsprogrammen baserat på underlag

från Folkhälsomyndigheten. Därefter utfärdar Folkhälsomyndigheten föreskrifter om programmen, t.ex. om vilka grupper som ska erbjudas vaccin, antalet doser som ska ges och med vilka intervall. Regionerna och kommunerna ansvarar för genomförandet av vaccinationerna och är skyldiga att kostnadsfritt erbjuda målgrupperna de vaccinationer som ingår i de nationella programmen.

Allmänna vaccinationsprogrammet – barnvaccinationsprogrammet

För tillfället finns endast ett allmänt vaccinationsprogram, det allmänna vaccinationsprogrammet för barn. Det svenska barnvaccinationsprogrammet erbjuder alla barn skydd mot elva sjukdomar: difteri, haemophilus influenzae typ b, humant papillomvirus (HPV), kikhosta, mässling, pneumokockinfektion, polio, påssjuka, rotavirusinfektion, röda hund och stelkramp. Folkhälsomyndigheten rekommenderar dessutom vaccination mot hepatit B av alla spädbarn. Sedan 2016 erbjuds vaccination mot hepatit B inom regionala vaccinationsprogram i hela landet.

Särskilt vaccinationsprogram mot pneumokockinfektioner

Sedan den 1 mars 2022 finns det även ett särskilt vaccinationsprogram mot pneumokockinfektioner för riskgrupper. Pneumokocker är en typ av bakterier som kan orsaka lunginflammation och öroninflammation, men också allvarliga infektioner såsom hjärnhinneinflammation och blodförgiftning. Vissa grupper, t.ex. personer med vissa kroniska sjukdomar eller tillstånd, löper en ökad risk att bli allvarligt sjuka om de drabbas av en pneumokockinfektion. Personer som ingår i en sådan riskgrupp omfattas av vaccinationsprogrammet. Vaccination mot pneumokocker ska enligt programmet också erbjudas till alla det år de fyller 75 år. Om vaccinationen inte genomförs under det året har personen rätt till en kostnadsfri vaccination vid ett senare tillfälle. Detta gäller dock bara personer som är födda 1947 och senare.

Folkhälsomyndigheten har dessutom gett ut rekommendationer om vaccination mot pneumokocker till personer som löper en ökad risk för att drabbas av allvarlig pneumokocksjukdom, men som inte omfattas av det nationella särskilda vaccinationsprogrammet. Rekommendationen omfattar bl.a. personer som är 65 år och äldre.

Folkhälsomyndighetens rekommendationer och regionala vaccinationsprogram

Som nämnts ovan kan Folkhälsomyndigheten ge ut rekommendationer om vaccinationer som ett komplement till de statligt beslutade nationella vaccinationsprogrammen. Sådana rekommendationer är inte bindande, utan regionerna och kommunerna beslutar själva om rekommendationerna ska genomföras eller inte samt om eventuella kostnader för patienterna.

Folkhälsomyndigheten har t.ex. utfärdat rekommendationer om årlig vaccination mot influensa för personer över 65 år.

Det finns även regionala vaccinationsprogram som regionerna själva beslutar om och där regionen beslutar om vaccinet ska erbjudas kostnadsfritt eller mot en avgift.

Utredning om vaccinationsprogram och vaccinationsregister

I juli 2022 gav regeringen en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av regleringen av de nationella vaccinationsprogrammen och det nationella vaccinationsregistret (dir. 2022:109). Syftet med utredningen är att säkerställa att programmen och vaccinationsregistret är ändamålsenliga och effektiva, med beaktande av erfarenheterna från covid-19-pandemin. I uppdraget ingick bl.a. att bedöma förutsättningarna för och behovet av särskilda vaccinationsprogram för vissa grupper i den vuxna befolkningen, t.ex. äldre personer som saknar de vaccinationer som barn vanligtvis får, samt att göra en översyn av hur den ekonomiska regleringen för de nationella vaccinationsprogrammen har fungerat.

Utredningen redovisade sina förslag till regeringen i januari 2024 i betänkandet Ett samordnat vaccinationsarbete – för effektivare hantering av kommande vacciner (SOU 2024:2). I stort anser utredningen att beslutsprocessen och ansvarsfördelningen för de nationella vaccinationsprogrammen är ändamålsenlig. Det bör även i fortsättningen vara Folkhälsomyndigheten som följer vaccinationsprogrammen och vid behov tar fram förslag till ändringar som regeringen sedan tar beslut om. Den nuvarande utvärderingsprocessen för nationella vaccinationsprogram tar rimlig tid och bör inte tidsättas.

Enligt utredningen föreslås inga större förändringar i regleringen av programmen utan det handlar huvudsakligen om förenklingar och förtydliganden så att de bärande principerna för regleringen framgår klarare. Det föreslås dock att en kompletterande bestämmelse införs i smittskyddslagen som innebär att en smittsam sjukdom, om det finns särskilda skäl, får omfattas av ett nationellt vaccinationsprogram även om kriterierna för nationella vaccinationsprogram inte uppfylls. Bestämmelsen är tänkt att kunna tillämpas vid exempelvis en pandemi när det inte finns tillgängliga data för att bedöma kriterierna men man ändå behöver tillgång till den struktur för genomförande och uppföljning som redan finns uppbyggd för nationella vaccinationsprogram. Vidare föreslås att ansvaret för att ge vaccinationer i förskoleklass flyttas över till kommunen eller en annan huvudman för elevhälsan samt att regeringen får meddela föreskrifter om att en annan huvudman än den som pekats ut som ansvarig ska erbjuda vaccinationen. Bestämmelsen kan tillämpas om det på grund av särskilda skäl framstår som lämpligare att en annan huvudman än enligt huvudregeln ska erbjuda vaccinationen.

Utredningen ser även ett behov av att utveckla det samlade vaccinationsarbetet och öka jämlikheten i införandet av vaccinationer i landet. När nya eller utvecklade vacciner tas fram behövs en tidig samverkan mellan berörda myndigheter samt regioner för att gemensamt bedöma om vaccinet kan vara aktuellt för bredare användning i organiserad form och om en prövning ska göras enligt ordningen för nationellt vaccinationsprogram. Ett forum för sådan samverkan bör finnas vid Folkhälsomyndigheten. För de vaccinationer som inte omfattas av nationella vaccinationsprogram behövs ett ordnat nationellt införande, t.ex. inom ramen för regionernas samverkansmodell för läkemedel. Betänkandet bereds i Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om vaccinationsfrågor

Motionsyrkanden om vaccinationer behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU20. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:92).

Tillkännagivande om pneumokockvaccin

Utskottet föreslog i betänkande 2020/21:SoU11 Avgiftsfritt pneumokockvaccin för vissa grupper ett tillkännagivande till regeringen om att den snarast ska vidta åtgärder så att samtliga regioner kan erbjuda personer som är 75 år och äldre samt personer i medicinska riskgrupper avgiftsfri vaccination mot pneumokocker. Riksdagen biföll utskottets förslag (rskr. 2020/21:81).

Regeringen anförde i skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 att tillkännagivandet ansågs slutbehandlat, mot bakgrund av att ett nationellt vaccinationsprogram skulle införas när det gäller pneumokockvaccin till personer i medicinska riskgrupper och personer som är 75 år. Utskottet delade inte regeringens bedömning utan ansåg att tillkännagivandet inte kunde anses tillgodosett förrän även de personer som är äldre än 75 år omfattas av det nationella vaccinationsprogrammet för pneumokockvaccin (yttr. 2021/22:SoU4y).

Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (s. 203):

År 2016 lämnade Folkhälsomyndigheten beslutsunderlaget Pneumokockvaccination som särskilt vaccinationsprogram till regeringen. Myndigheten föreslog att pneumokockvaccination till medicinska riskgrupper skulle ingå i ett nationellt särskilt vaccinationsprogram. När det särskilt gällde personer över 65 år gjorde myndigheten bedömningen att dessa personer inte skulle omfattas av vaccinationsprogrammet om de inte ingår i en medicinsk riskgrupp. Mot bakgrund av att det saknades underlag för att inkludera personer som är 75 år fick Folkhälsomyndigheten i uppdrag (S2021/02890) att uppdatera tidigare underlag och specifikt titta på denna grupp. Uppdraget redovisades den 8 april 2021 i beslutsunderlaget Pneumokockvaccination som ett särskilt vaccinationsprogram för personer 75 år och äldre. Myndigheten gör där bedömningen att även

personer som är 75 år bör omfattas av ett vaccinationsprogram mot pneumokocker. Det underlaget som myndigheten presenterade har remissbehandlats.

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 9 avsnitt 5.5 s. 99) redovisade regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat och angav följande. Utifrån befintlig lagreglering av nationella vaccinationsprogram i smittskyddslagen (2004:168) samt de underlag som Folkhälsomyndigheten presenterat så gör regeringen bedömningen att de nationella vaccinationsprogrammen ska utökas med vaccinationsprogram för pneumokockvaccin till personer i medicinska riskgrupper och personer som är 75 år. Finansiering sker via det generella statsbidraget inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner med 40 miljoner kronor per år fr.o.m. 2022. Socialutskottet delade regeringens bedömning att tillkännagivandet skulle anses slutbehandlat (bet. 2021/22:SoU1 s. 44, rskr. 2021/22:123).

Riksdagen ansåg dock, i samband med behandlingen av regeringens skrivelse Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 (skr. 2021/22:75), att tillkännagivandet inte kunde anses slutbehandlat genom de redovisade åtgärderna (bet. 2021/22:KU21, rskr. 2021/22:391). Punkten står därför åter som öppen. Ärendet bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Tillkännagivande om vaccinationsprogram för äldre m.m.

Utskottet föreslog i betänkande 2021/22:SoU16 Folkhälsofrågor ett tillkännagivande till regeringen om ett vaccinationsprogram för äldre. Utskottet anförde följande (s. 29, 1 res. S):

För att ytterligare förbättra äldres hälsa anser utskottet att äldre personer kostnadsfritt bör erbjudas vaccination mot även andra sjukdomar. Regeringen bör därför ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram ett underlag till ett nationellt vaccinationsprogram för äldre personer som omfattar såväl pneumokockvaccination som vaccination mot andra sjukdomar. Myndigheten bör i underlaget lämna förslag på vilka vaccinationer som ska ingå i vaccinationsprogrammet samt vilken åldersgrupp som ska omfattas av det. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motionerna [...] bör därmed bifallas delvis.

Övriga motionsyrkanden om vaccinationer avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2021/22:313).

Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (s. 242):

Utredningen om en mer ändamålsenlig och effektiv ordning för de nationella vaccinationsprogrammen och det nationella vaccinationsregistret (S 2022:13) har i uppdrag att göra en översyn av regleringen av de nationella vaccinationsprogrammen och det nationella vaccinationsregistret (dir. 2022:109). Syftet med utredningen är att säkerställa att de nationella vaccinationsprogrammen och det nationella vaccinationsregistret är ändamålsenliga och effektiva, med beaktande av erfarenheterna från covid-19-pandemin. I uppdraget ingår att göra en bedömning av förutsättningarna och behovet av särskilda vaccinationsprogram för vissa grupper i den vuxna befolkningen, t.ex. äldre personer. Uppdraget ska redovisas senast den 19 januari 2024. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att regeringen i juli 2022 beslutade att ge en särskild utredare i uppdrag att göra en översyn av regleringen av de nationella vaccinationsprogrammen och det nationella vaccinationsregistret i syfte att säkerställa att programmen och registret är ändamålsenliga och effektiva. I uppdraget ingick bl.a. att bedöma behovet av särskilda vaccinationsprogram för t.ex. äldre och personer som saknar de vaccinationer som barn vanligtvis får genom det svenska nationella vaccinationsprogrammet. Utredningen redovisade sitt uppdrag till regeringen i januari 2024 i betänkandet Ett samordnat vaccinationsarbete – för effektivare hantering av kommande vacciner (SOU 2024:2). Utredningen anser i stort att beslutsprocessen och ansvarsfördelningen för nationella vaccinationsprogram är ändamålsenlig. Det bör även i fortsättningen vara Folkhälsomyndigheten som följer vaccinationsprogrammen och vid behov tar fram förslag till ändringar som regeringen sedan tar beslut om. Utredningen föreslår inga större förändringar i regleringen av nationella vaccinationsprogram utan huvudsakligen förenklingar och förtydliganden så att bärande principer framgår klarare. Betänkandet bereds i Regeringskansliet. Utskottet anser att motion 2023/24:2493 (C) yrkande 39 bör avslås med hänsyn till det pågående arbetet.

Hälsosamma levnadsvanor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om hälsosamma levnadsvanor, hälsoförebyggande arbete för att motverka cancer, fritidskort och D-vitamin.

Jämför reservation 7 (SD), 8 (V), 9 (MP), 10 (SD) och 11 (S).

Motionerna

Hälsosamma levnadsvanor

I kommittémotion 2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ta fram en handlingsplan för matvanor och fysisk aktivitet för både barn och vuxna. Motionären anför bl.a. att en stillasittande livsstil ger många negativa effekter på barnets muskler, bentäthet, hjärta, motorik, balans, BMI, sömnkvalitet och koncentrationsförmåga samt att alla delar av samhället behöver mobiliseras för att bidra till en mer positiv utveckling för att kunna förebygga ohälsa.

I kommittémotion 2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en nationell informationsinsats om fetmans och överviktens inverkan på hälsan. I yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på

insatser som krävs för att såväl motverka ohälsosam övervikt som hjälpa personer med ohälsosam övervikt.

I kommittémotion 2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24 föreslås ett tillkännagivande om att fysisk aktivitet på recept bör ingå i högkostnadsskyddet.

I motion 2023/24:916 av Beatrice Timgren (SD) yrkande 5 föreslås ett tillkännagivande om att främja hälsosam teknologianvändning för barn för att motverka för mycket stillasittande.

I motion 2023/24:976 av Alexandra Anstrell (M) föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga möjligheten att ge lämplig myndighet i uppdrag att i samarbete med SKR ta fram ett förslag på ett nationellt system för hur kommuner och regioner systematiskt kan använda sig av hästunderstödda insatser.

Hälsöförebyggande arbete för att motverka cancer

I kommittémotion 2023/24:2063 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör arbeta för att stärka det hälsöförebyggande arbetet för att motverka cancer, bl.a. mot bakgrund av de redan kända positiva effekterna på hälsan av rörelse och hälsosamma matvanor.

Fritidskort

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 107 föreslås ett tillkännagivande om att fritidskortet behöver utformas på ett sätt så att det också kommer barn och unga från socioekonomiskt svagare hushåll till del. I yrkande 108 föreslås ett tillkännagivande om en kontrollstation vid införandet av fritidskortet.

I kommittémotion 2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 38 föreslås ett tillkännagivande om en utvärdering av fritidskortet. Motionären anför att en sådan utvärdering kan säkerställa att reformen kommer alla barn till del på ett likvärdigt sätt.

D-vitamin

I motion 2023/24:918 av Beatrice Timgren (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att skolor, vårdcentraler och andra institutioner bör ha en nyckelroll i att sprida kunskap om D-vitaminets betydelse och riskfaktorer för att drabbas av D-vitaminbrist. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att nuvarande riktlinjer för D-vitamintillskott till barn bör ses över. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att utreda hur producenter kan uppmuntras att berika livsmedel med D-vitamin. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att se över möjligheten att införa rutinmässig D-vitaminprovtagning för riskgrupper vid hälsokontroller.

Bakgrund

Goda levnadsvanor är viktigt för folkhälsan

Ett av de åtta målområdena i den nuvarande målstrukturen för folkhälsopolitiken är levnadsvanor. Bakgrunden är att ohälsosamma matvanor och fysisk inaktivitet är de viktigaste bidragande orsakerna till våra vanligaste folksjukdomar. Inom målområdet levnadsvanor finns det även ett särskilt delmål om ett samhälle som främjar ökad fysisk aktivitet och bra matvanor för alla (prop. 2017/18:249, bet. 2017/18:SoU26, rskr. 2017/18:406).

Pågående arbete

Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner

Regeringen och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har slutit en överenskommelse för 2024 för att stödja den pågående omställningen till en god och nära hälso- och sjukvård med primärvården som nav (S2023/03334). Överenskommelsen omfattar totalt drygt 3,4 miljarder kronor, varav merparten av medlen är avsedda för regionernas arbete med att utveckla den nära vården med primärvården som nav samt goda förutsättningar för vårdens medarbetare.

I överenskommelsen uppmärksammas nödvändigheten av att ha ett hälsofrämjande, förebyggande och habiliterande eller rehabiliterande fokus i hälso- och sjukvården för att på sikt förbättra hälsan i befolkningen och samtidigt använda hälso- och sjukvårdens resurser effektivt. I överenskommelsen belyser regeringen och SKR också att primärvården har en särskilt viktig roll när det gäller det hälsofrämjande och förebyggande arbetet med hänsyn till primärvårdens närhet till människors vardag.

Nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor

Socialstyrelsen har beslutat om nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor. Riktlinjerna innehåller rekommendationer om åtgärder för att förebygga och behandla sjukdom genom att stödja patienter att förändra ohälsosamma levnadsvanor. Syftet med riktlinjerna är att stimulera användandet av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder och att utgöra ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar inom hälso- och sjukvården. Rekommendationerna omfattar åtgärder för att stödja personer att förändra sina alkohol- och tobaksvanor eller ohälsosamma matvanor samt att få tillräcklig fysisk aktivitet.

Nationella riktlinjer för vård vid fetma

Socialstyrelsen har också beslutat om nationella riktlinjer för vård vid obesitas (även kallat fetma) hos vuxna och barn. I riktlinjerna ger Socialstyrelsen rekommendationer om vård vid obesitas. Riktlinjerna ska vara ett underlag för

öppna och systematiska prioriteringar i hälso- och sjukvården och stödja användningen av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder. De vänder sig främst till beslutsfattare inom hälso- och sjukvården.

Utredning om främjande av ökad fysisk aktivitet

Med anledning av att övervikt och fetma har ökat de senaste decennierna tillsatte regeringen i april 2020 en särskild utredare som skulle lämna förslag på åtgärder som främjar fysisk aktivitet (dir. 2020:40). I november 2020 ersatte regeringen den särskilda utredaren med en kommitté för främjande av ökad fysisk aktivitet. Kommittén skulle genom utåtriktat arbete bl.a. öka den allmänna kunskapen om de positiva effekter som fysisk aktivitet bidrar till.

Under 2021 och 2022 delredovisade kommittén sitt uppdrag i rapporterna *Ett samhälle där alla vill och kan röra på sig* och *All rörelse räknas* – fem förslag att långsiktigt främja fysisk aktivitet.

I juni 2023 slutredovisade kommittén sitt uppdrag i betänkandet *Varje rörelse räknas – hur skapar vi ett samhälle som främjar fysisk aktivitet?* (SOU 2023:29). Kommittén lyfter fram att ingen aktör ensam kan skapa ett rörelserikt samhälle som främjar fysisk aktivitet och motverkar stillasittande. Det krävs en tvärspektoriell ansats och insatser inom nästan alla delar av samhället. Enligt kommittén ges olika grupper i samhället olika förutsättningar att vara fysiskt aktiva, vilket motverkar målet om en god och jämlik hälsa. Kommittén konstaterar också att det saknas en sammanhållen nationell struktur för arbetet med att främja fysisk aktivitet, vilket gör det svårt att utnyttja potentialen i arbetet.

Kommittén lämnar nio strukturförslag för att skapa ett aktivt system för att leda, samla, driva, följa och stödja arbetet på nationell, regional och lokal nivå. Bland annat föreslår kommittén att regeringen tar fram en strategi för fysisk aktivitet och stillasittande samt tydliggör departementens och myndigheternas olika ansvarsområden. Vidare föreslås att ett nationellt, tvärspektoriellt forum bestående av myndighetschefer inrättas för att driva och samordna arbetet. Kommittén föreslår också att ett nationellt kompetenscentrum inrättas, med uppdrag att vägleda och stödja lokalt och regionalt utvecklingsarbete och genomförande av insatser. Folkhälsomyndigheten föreslås få ett stärkt uppdrag att sprida kunskap om fysisk aktivitet och stillasittande samt bidra till opinionsbildning och beteendeförändringar. Länsstyrelsernas folkhälso- uppdrag föreslås vidare förstärkas och permanentas.

Utöver strukturförslagen lämnar kommittén också förslag inom sex olika områden där den samlade forskningen pekar på att åtgärder är särskilt viktiga:

- rörelserik förskola, skola och fritidshem
- rörelsefrämjande samhällsplanering
- aktiv transport
- fritid, idrott och friluftsliv
- hälsofrämjande arbetsliv och sysselsättning
- hälsofrämjande hälso- och sjukvård samt omsorg.

Uppdrag att gynna fysisk aktivitet i befolkningen

I linje med förslagen i det nyss nämnda betänkandet (SOU 2023:29) beslutade regeringen i december 2023 om två uppdrag som ska bidra till mer och uppdaterad kunskap inom området fysisk aktivitet.

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU) har fått i uppdrag att göra en översyn av området metoder för att främja hälsa med särskilt fokus på fysisk aktivitet och identifiera behovet av nya eller uppdaterade kunskapsunderlag. Uppdraget rör metoder som används inom hälso- och sjukvård, omsorg och socialtjänst (S2023/03257).

Folkhälsomyndigheten ska sammanställa beräkningar av samhälls-ekonomiska kostnader för bristande fysisk aktivitet samt potentiella besparingar och vinster av ökad fysisk aktivitet och minskat stillasittande (S2023/03257). Enligt den nyss nämnda Kommittén för främjande av ökad fysisk aktivitet saknas i dag en god bild av kostnaderna för bristande fysisk aktivitet i Sverige. Kommittén menar att väl genomförda samhälls-ekonomiska analyser motiverar behovet av styrmedel och visar på hur styrmedel kan utformas.

Båda uppdragen ska redovisas till Regeringskansliet senast den 15 februari 2025.

Uppdrag om insatser för en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion

I april 2021 gav regeringen Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram förslag till nationella mål med indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i Sverige (S2021/03523). Genom ett regeringsbeslut i juni 2022 fick myndigheterna ett kompletterande uppdrag att ta fram förslag till sådana mål och indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med att påverka barns och ungas livsmedelskonsumtion i en mer hälsosam och hållbar riktning (S2022/02969). Ett särskilt fokus skulle ges åt grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar. Myndigheterna slutredovisade det ursprungliga uppdraget och delredovisade det kompletterande uppdraget i en rapport i februari 2024. Det kompletterande uppdraget ska slutredovisas till Regeringskansliet senast den 31 januari 2025.

Myndigheterna föreslår i sin rapport en samlad struktur med nationella mål, delmål och insatsområden, för att bidra till en bättre och mer jämlik hälsa och för att minska livsmedelskonsumtionens negativa påverkan på klimat, biologisk mångfald och ekosystemen. Bland annat föreslår myndigheterna att konsumtionen av baljväxter, grönsaker, rotfrukter, frukt och bär ska öka med 50 procent till 2035 jämfört med 2021, och detta delmål kompletteras av rekommendationer om konsumtionen av fullkorn, fisk och skaldjur, kött, salt samt energitäta respektive näringsfattiga livsmedel. Myndigheterna identifierar även fem insatsområden som kan vara vägledande för aktörer och skapa förändring i livsmedelssystemet. De lyfter bl.a. vikten av att olika

sektorer gemensamt stöder och främjar en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion och matmiljö samt behovet av att det offentliga främjar kunskapsutveckling och kunskapsspridning inom området.

Livsmedelsverket arbetar även, på uppdrag av regeringen, med att se över de svenska kostråden utifrån de nya nordiska näringsrekommendationerna (NNR2023) som lanserades i juni 2023 (LI2023/02733). Kostråden tar bl.a. hänsyn till hur olika livsmedel och matvanor påverkar hälsan, matvanor och mattraditioner i Sverige samt hälsoproblem i befolkningen. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 30 april 2024 och under 2024 ska de svenska kostråden uppdateras.

Vidare har Livsmedelsverket fått i uppdrag att under 2020–2023 undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel (N2020/02692). I uppdraget ingår bl.a. att främja och följa upp effekterna av en sådan överenskommelse. Delredovisningar av uppdraget ska lämnas årligen och en slutredovisning ska lämnas till Regeringskansliet senast den 15 februari 2024.

Uppdrag om insatser för främjande av ökad fysisk aktivitet med särskilt fokus på barn och unga

Som tidigare beskrivits tillsatte regeringen 2020 en kommitté för främjande av ökad fysisk aktivitet (dir. 2020:40). Mot bakgrund av ett av förslagen i en av kommitténs delrapporter gav regeringen i juni 2022 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram förslag till nationella delmål till relevanta folkhälsopolitiska mål samt indikatorer till dessa för att ge en tydlig inriktning för arbetet med att främja en ökad fysisk aktivitet i Sverige med särskilt fokus på barn och unga (S2022/02970). Naturvårdsverket fick i uppdrag att bistå Folkhälsomyndigheten i arbetet. Arbetet ska komplettera den stödstruktur för folkhälsopolitiken som Folkhälsomyndigheten tagit fram. Folkhälsomyndigheten ska lämna delredovisningar av uppdraget under 2023 och 2024 samt slutredovisa det till Regeringskansliet senast den 31 mars 2025.

Fritidskort för barn och unga

Regeringen tog 2022 initiativ till ett s.k. fritidskort för att värna barns och ungas tillgång till idrotts- och föreningslivet. Under 2023 avsattes 50 miljoner kronor för att förbereda och ta fram en nödvändig infrastruktur för ändamålet (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9, bet. 2022/23:SoU1, rskr. 2022/23:75). I budgetpropositionen för 2024 föreslog regeringen en ökning om 681 miljoner kronor från 2023 till 2024 för insatser som syftar till att främja en aktiv och meningsfull fritid för barn och unga (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9). Anslaget är tänkt att öka med ytterligare 61 miljoner kronor från 2024 till 2025. I december 2023 ställde sig socialutskottet bakom regeringens förslag när det gäller anslagen för 2024 (bet. 2023/24:SoU1). Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2023/24:88).

I april 2023 fick E-hälsomyndigheten, Folkhälsomyndigheten, Försäkringskassan, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Statens kulturråd i uppdrag av regeringen att förbereda och införa ett fritidskort för barn och unga (S2023/01303). Enligt uppdraget ska fritidskortet ge barn och unga en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra genom ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv. Fritidskortet ska särskilt ge barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll ökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter.

Av uppdraget framgår bl.a. att E-hälsomyndigheten ska ha huvudansvaret för arbetet med att förbereda, införa och förvalta fritidskortet. Myndigheten ska bl.a. ta fram ett förslag till en digital tjänst för fritidskortet, effektiva kontrollfunktioner och en utbetalningsfunktion. Dessa ska utformas på ett sätt som gör systemet ändamålsenligt och kostnadseffektivt och som minimerar riskerna för felaktiga utbetalningar och ekonomisk brottslighet.

Försäkringskassan ska göra urvalet av vilka barn och unga som ska få ta del av fritidskortet, enligt de kriterier som Regeringskansliet bestämmer. Folkhälsomyndigheten ska bl.a. ta fram förslag till en modell för att löpande följa upp och utvärdera fritidskortets effekter på folkhälsan för barn och unga. De övriga uppdragsmyndigheterna ska ansvara för vissa andra delar av uppdraget och bistå E-hälsomyndigheten med kunskap och stöd, bl.a. om vilka villkor och förutsättningar som bör krävas för att tjänsten ska kunna utföras utifrån t.ex. målgruppens och utförarorganisationernas behov. Under uppdragets genomförande ska uppdragsmyndigheterna samverka med eller föra dialog med andra relevanta myndigheter, utförarorganisationer och aktörer, som t.ex. Sveriges Riksidrottsförbund och Svenskt Friluftsliv.

E-hälsomyndigheten ska löpande informera Regeringskansliet om hur arbetet med uppdraget som helhet fortskrider och samtliga uppdragsmyndigheter ska lämna delredovisningar vid olika tidpunkter. E-hälsomyndigheten ska senast den 1 oktober 2024 lämna en samlad slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet.

Fysisk aktivitet på recept

Fysisk aktivitet på recept (FaR) är en metod som utvecklats i Sverige. FaR får ordinerats av läkare, sjuksköterskor, fysioterapeuter och annan legitimerad vårdpersonal som då ger förslag på träning som är lämplig beroende på personers diagnos, intressen och livssituation. Folkhälsomyndigheten publicerade 2022 rapporten FaR i Sverige, som beskriver det regionala arbetet med FaR-metoden när det gäller bl.a. styrning, ledning, utbildning, kunskapsstöd och uppföljning. Metoden används i alla regioner i varierande utsträckning.

I mars 2023 beslutade regeringen om tre uppdrag som tillsammans innebär en satsning om 50 miljoner kronor 2023 för att öka användningen av fysisk aktivitet på recept i den svenska hälso- och sjukvården. För 2024 föreslog regeringen att anslaget 1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård tillförs 75

miljoner kronor för att öka användningen av fysisk aktivitet på recept (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9). Regeringen angav i propositionen att avsikten är att satsningen ska bli permanent och omfatta 100 miljoner kronor per år från 2025. I december 2023 ställde sig socialutskottet bakom regeringens förslag (bet. 2023/24:SoU1). Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2023/24:88).

För att bidra till en ökad förskrivning och uppföljning fick E-hälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en förstudie och föreslå ett statligt digitalt stöd för FaR (S2023/01043). Uppdraget delredovisades i oktober 2023 i rapporten Förstudie om ett statligt digitalt stöd för Fysisk aktivitet på recept. Rapporten beskriver det arbete som genomförts samt förutsättningar för och slutsatser om det fortsatta arbetet och systemets utformning. Utredningstiden har förlängts genom ett regeringsbeslut den 21 december 2023 och E-hälsomyndigheten ska slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 31 maj 2024 (S2023/03257).

Vidare gav regeringen Socialstyrelsen i uppdrag att fördela medel till regionerna för att genomföra insatser som ökar förskrivningen av fysisk aktivitet på recept och främjar att förskrivna recept följs (S2023/01044). Socialstyrelsen ska också i samverkan med Folkhälsomyndigheten följa upp hur regionerna arbetar med insatserna. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 31 maj 2024.

Yrkesföreningar för fysisk aktivitet (YFA) fick vidare medel för att arbeta med metoden FaR, utveckla kunskapsstödet FYSS (fysisk aktivitet i sjukdomsprevention och sjukdomsbehandling) och för att arbeta med att göra kunskapsstödet åtkomligt digitalt (S2023/01042).

Därutöver har regeringen även gett Socialstyrelsen i uppdrag att under 2023 fördela medel till professionernas organisationer för insatser som ska stödja verkställandet av nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor (S2022/04810).

I januari 2024 beslutade regeringen att förstärka satsningen för att öka användningen av fysisk aktivitet på recept (dnr S2023/01044). Regeringen ökade medlen inom ramen för satsningen i syfte att öka förskrivningen av FaR och bidra till en mer jämlik användning över hela landet. Under 2023 fördelade Socialstyrelsen 37 miljoner kronor till regionerna för ökad förskrivning och följsamhet av fysisk aktivitet på recept. Under 2024 ska Socialstyrelsen fördela 59 miljoner kronor till regionerna för att öka användningen av FaR. Socialstyrelsen ska också fördela 4,5 miljoner kronor till professionsorganisationer för insatser som syftar till att stödja införandet av nationella riktlinjer för prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor. Regeringen beslutade också att YFA ska fortsätta att utveckla FYSS (S2024/00072).

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om hälsosamma levnadsvanor

Motionsyrkanden om hälsosamma levnadsvanor behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU20. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:92).

Tillkännagivande om förebyggande arbete mot barnfetma

Utskottet föreslog i betänkande 2021/22:SoU16 Folkhälsofrågor ett tillkännagivande till regeringen om förebyggande arbete mot barnfetma. Utskottet anförde följande (s. 39, 1 res. S, V, MP):

Utskottet anser dock att specifika åtgärder behöver vidtas för att motverka fetma bland barn i Sverige. Insatser för att främja barns hälsa och rörelse behövs från tidig ålder. Utskottet anser att regeringen i samråd med relevanta aktörer och professioner bör se över hur det förebyggande arbetet mot barnfetma kan stärkas och utvecklas i hela landet. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Därmed bör motionerna [...] bifallas delvis.

Övriga motionsyrkanden om bl.a. hälsosamma matvanor avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2021/22:313).

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 s. 82–83) redovisade regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat och angav följande.

Den 16 juni 2022 fick Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att föreslå hur mål för främjande av ökad fysisk aktivitet med särskilt fokus på barn och unga ska utformas (S2022/02970). Syftet är att skapa en struktur för att ge en tydlig inriktning för ett långsiktigt arbete för ökad fysisk aktivitet bland barn och unga. Därtill fick Naturvårdsverket, inom sitt ansvar att driva och samordna friluftslivspolitik, ett uppdrag att bistå Folkhälsomyndigheten i arbetet. Uppdraget ska redovisas senast den 31 mars 2025.

Vidare fick Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket den 16 juni 2022 ett uppdrag att föreslå nationella mål med indikatorer för att ge en tydlig inriktning för arbetet med att påverka barns och ungas livsmedelskonsumtion i en mer hållbar och hälsosam riktning (S2022/02969). Fokus ska särskilt vara på grupper med sämre socioekonomiska förutsättningar. Myndigheterna ska vid utformningen av målen och indikatorerna särskilt beakta frågor om den offentliga måltiden och olika matmiljöer, särskilt skattefinansierade sådana som t.ex. kommunala idrottsanläggningar- och simhallar. Folkhälsomyndigheten och Livsmedelsverket ska gemensamt redovisa uppdraget senast den 31 januari 2025. Vidare beslutade Socialstyrelsen år 2022 nationella riktlinjer för vård vid obesitas för vuxna och barn. De nationella riktlinjerna ska vara ett underlag för öppna och systematiska prioriteringar i hälso- och sjukvården, och stödja användningen av vetenskapligt utvärderade och effektiva åtgärder.

Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Utskottet hade inget att invända mot detta vid behandlingen av tillkännagivandet i betänkande 2023/24:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (s. 24).

Utskottets ställningstagande

Ohälsosamma matvanor och fysisk inaktivitet är de viktigaste bidragande orsakerna till våra vanligaste folksjukdomar. Mot den bakgrunden utgör hälsosamma levnadsvanor ett av de åtta målområdena i målstrukturen för folkhälsopolitiken. Utskottet konstaterar att regeringen under senare år har beslutat om en utredning om främjande av ökad fysisk aktivitet. Regeringen har även beslutat om flera uppdrag till myndigheter om fysisk aktivitet och en hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion. Socialstyrelsen har även beslutat om nationella riktlinjer för att stödja hälso- och sjukvårdens arbete med prevention och behandling vid ohälsosamma levnadsvanor samt riktlinjer för vård vid fetma hos barn och vuxna. Vidare har regeringen beslutat om olika åtgärder för att öka användningen av fysisk aktivitet på recept och ett arbete pågår för närvarande också med att bygga upp ett system med fritidskort för att värna barns och ungas tillgång till idrotts- och föreningslivet. Mot den bakgrunden ser utskottet inte att det finns något behov av att vidta åtgärder med anledning av motionerna om hälsosamma levnadsvanor. Motionerna 2023/24:465 (V) yrkandena 14 och 15, 2023/24:916 (SD) yrkande 5, 2023/24:976 (M), 2023/24:2072 (SD) yrkande 1 och 2023/24:2705 (MP) yrkande 24 bör därmed avslås.

Av samma skäl anser utskottet att det saknas skäl för riksdagen att ta några initiativ när det gäller motionen om hälsoförebyggande arbete genom t.ex. rörelse och hälsosamma matvanor för att motverka cancer. Motion 2023/24:2063 (SD) yrkande 7 bör därför avslås.

Utskottet kan konstatera att det framgår av regeringsbesluten om fritidskortet att satsningen ska ge barn och unga en aktiv och meningsfull fritid i gemenskap med andra genom ökad tillgång till idrott, kultur, friluftsliv och annat föreningsliv. Det framgår också att fritidskortet särskilt ska ge barn och unga från socioekonomiskt utsatta hushåll ökade möjligheter att delta i fritidsaktiviteter. Folkhälsomyndigheten har vidare fått i uppgift att ta fram ett förslag till en modell för att löpande följa upp och utvärdera fritidskortets effekter på folkhälsan för barn och unga. Utskottet ser därför inte skäl att vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2023/24:2617 (S) yrkandena 107 och 108 samt 2023/24:2686 (S) yrkande 38. Motionerna bör därmed avslås.

Inte heller anser utskottet att det finns skäl att bifalla yrkandena i motionen om D-vitamin. Motion 2023/24:918 (SD) yrkandena 1–4 föreslås därför avslås.

Psykisk hälsa och suicid

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om psykisk hälsa, en nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa samt prevention och åtgärder vid suicid.

Jämför reservation 12 (S), 13 (SD), 14 (V, MP), 15 (S), 16 (SD), 17 (S), 18 (SD), 19 (C) och 20 (MP).

Motionerna

Psykisk hälsa

I kommittémotion 2023/24:392 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 23 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör inrätta ett expertråd med ansvar för stressrelaterad psykisk ohälsa, som ska stödja Regeringskansliets arbete.

I kommittémotion 2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1 i denna del föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur regioner och kommuner ska utveckla det förebyggande arbetet för unga i riskzonen för psykisk ohälsa.

I motion 2023/24:871 av Linnéa Wickman (S) föreslås ett tillkännagivande om att undersöka mörkertalet i psykisk ohälsa bland familjer med låg socioekonomisk status och ställning.

I motion 2023/24:1799 av Lili André och Hans Eklind (båda KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att tillsätta en kriskommission för att utreda anledningen till ökad psykisk ohälsa hos barn och ungdomar. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att utifrån kriskommissionens utredning ta fram en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård.

Nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa

I kommittémotion 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 39 föreslås ett tillkännagivande om en ny strategi för psykisk hälsa.

I kommittémotion 2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att inrätta en tioårig nationell strategi för det fortsatta samlade arbetet med psykisk hälsa. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att Folkhälsomyndighetens roll ska förtydligas och förstärkas i samband med inrättandet av strategin.

Prevention och åtgärder vid suicid

I kommittémotion 2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 13 föreslås ett tillkännagivande om att uppdatera det befintliga niopunktsprogrammet för suicidprevention. I yrkande 14 föreslås ett tillkännagivande om att standardisera tydliga riktlinjer för eftervård av suicidnära patienter. I

yrkande 15 föreslås ett tillkännagivande om att tillsätta en utredning för att stärka stödet för efterlevande, i vilken utredningen ska föreslå riktlinjer för att möta behov och säkra ett riktigt omhändertagande av anhöriga när suicid inträffar.

I kommittémotion 2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 40 föreslås ett tillkännagivande om att alla kommuner ska ha ett systematiskt arbete med suicidprevention inom elevhälsan, socialtjänsten och äldreomsorgen. Det systematiska arbetet kan t.ex. ske i form av handlingsplaner, utbildningar för personalen inom välfärdsverksamheterna och samarbete med civilsamhället.

I kommittémotion 2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 42 föreslås ett tillkännagivande om stärkta insatser mot ofrivillig ensamhet och självmord.

I motion 2023/24:1933 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om behovet av att stärka arbetet med och kunskapsinhämtningen om suicidprevention i offentliga myndigheter. I yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att studera förutsättningarna för ett ökat stöd till organisationer som arbetar med suicidprevention.

I motion 2023/24:1402 av Ann-Sofie Alm (M) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om att utreda en ökning av stödet till anhöriga vid suicid. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att utreda hur stödet till anhöriga vid suicid kan bli likvärdigt över hela Sverige. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten att införa POSOM-team i varje kommun i förebyggande syfte och med uppdraget att öka den psykiska hälsan.

I motion 2023/24:1423 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås ett tillkännagivande om att överväga möjligheten till ett preventivt program med ökad kunskap för tidig upptäckt av och stöd till äldre som mår psykiskt dåligt.

I motion 2023/24:2208 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås ett tillkännagivande om att överväga möjligheten att ta fram en evidensbaserad strategi för suicidprevention för varje region samt att när barn eller unga försökt ta eller tagit sitt liv genomföra händelseutredningar i syfte att identifiera och åtgärda eventuella brister i det offentliga åtagandet.

I motion 2023/24:2286 av Ann-Sofie Lifvenhage (M) föreslås ett tillkännagivande om att utreda möjligheten till ett nationellt kompetenscenter till stöd för anhöriga till personer som tagit sitt liv.

I motion 2023/24:2316 av Ann-Sofie Alm (M) föreslås ett tillkännagivande om att svensk sjukvård bör förstärka sitt salutogena synsätt för att stärka den psykiska hälsan och minska antalet suicidfall.

I motion 2023/24:189 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1 föreslås ett tillkännagivande om psykisk ohälsa bland skuldsatta och självmord.

Bakgrund

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten arbetar med att utveckla och stödja samhällets arbete med att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid. Myndigheten följer utvecklingen inom området och bidrar med kunskap om hur samhället kan främja psykisk hälsa och om hur individer själva kan främja sin psykiska hälsa. I sin verksamhet ska myndigheten fästa särskild vikt vid de grupper som löper störst risk att drabbas av ohälsa. Folkhälsomyndigheten samordnar det nationella arbetet inom området för psykisk hälsa och suicidprevention. Samordningen syftar till att stödja samverkan mellan myndigheter och andra aktörer vars uppdrag och verksamhet har betydelse för befolkningens psykiska hälsa. Myndigheten ska också bidra till ett effektivare förebyggande arbete inom området.

Pågående arbete

Tidöavtalet

Tidöavtalet är en överenskommelse mellan Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna. Avtalet innehåller bl.a. direktiv för ett samarbetsprojekt om hälso- och sjukvården. Av avtalet framgår att en nationell samordnare med ett samlat ansvar för det suicidpreventiva arbetet ska tillsättas (s. 9).

Frågan om en nationell samordnare bereds i Regeringskansliet.

Satsningar för att stärka och utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Av budgetpropositionen för 2024 framgår att regeringen avsatte totalt ca 2,1 miljarder kronor 2023 för insatser som specifikt syftar till att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid samt för att skapa förutsättningar för en god, tillgänglig och personcentrerad vård och omsorg (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9, s. 80). Merparten av medlen, 1,6 miljarder kronor, fördelades till kommuner och regioner inom ramen för överenskommelsen mellan staten och Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) om insatser inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2022/04839). Se mer om överenskommelsen med SKR i ett avsnitt längre ned.

I den nämnda budgetpropositionen lyfter regeringen fram att man under 2023 har vidtagit ett flertal åtgärder inom hälso- och sjukvårdsområdet där frågor som berör psykisk hälsa och suicidprevention är en viktig del. Åtgärderna omfattar bl.a. insatser för att korta väntetiderna och utveckla det strategiska tillgänglighetsarbetet i hälso- och sjukvården, inklusive barn- och ungdomspsykiatri. De omfattar även insatser för att stärka primärvården och den första linjens vård för barn och unga, bl.a. när det gäller det hälsofrämjande och förebyggande arbetet. De inkluderar även insatser för att

verka för en god kompetensförsörjning inom hälso- och sjukvården. Därutöver pekar regeringen även på att utvecklingen inom den psykiatriska tvångsvården och rättspsykiatri har stimulerats särskilt genom insatser för såväl barn som vuxna.

Regeringen föreslog i budgetpropositionen också att anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri ska ökas med 100 miljoner kronor 2024 i syfte att fortsätta att stärka och utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention. I december 2023 ställde sig socialutskottet bakom regeringens förslag (bet. 2023/24:SoU1). Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2023/24:88).

Statsbidrag till det civila samhällets organisationer

Regeringen ger även stöd till civilsamhällets organisationer inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Under 2023 fördelades totalt 170 miljoner kronor genom olika typer av statsbidrag till det civila samhällets organisationer i syfte att bl.a. främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid, öka kunskapen i samhället om hur det är att leva med psykisk ohälsa och psykiska funktionsnedsättningar samt för att skapa en meningsfull sysselsättning för personer med psykisk funktionsnedsättning. Riktade medel har även fördelats för att öka tillgängligheten till medmänskligt stöd via telefon eller chatt. Folkhälsomyndighetens och Socialstyrelsens utvärderingar av statsbidragen från verksamhetsåret 2022 visade att statsbidragen är en viktig del i organisationernas ekonomi och möjliggjorde för organisationerna att bidra till att främja psykisk hälsa samt förebygga psykisk ohälsa och suicid på olika nivåer och bland olika aktörer (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 s. 80).

Nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention

Regeringen gav 2020 Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att, i nära samverkan med flera andra myndigheter, inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171/FS). Uppdraget byggde bl.a. på förslag i betänkandet För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt (SOU 2018:90).

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen redovisade i september 2023 sitt uppdrag i rapporten Underlag till nationell strategi för psykisk hälsa och suicidprevention. Myndigheterna föreslår i rapporten en tioårig strategi som är tänkt att fungera som en plattform, med en gemensam riktning och gemensamma målsättningar, som kan underlätta för aktörer att prioritera och planera insatser inom området. För att strategin ska göra skillnad behövs, enligt myndigheterna, ett fortsatt engagemang och ansvarstagande från redan aktiva aktörer på området men också att ytterligare aktörer involveras i arbetet. Det kräver fortsatta insatser på nationell, regional och lokal nivå, både i det offentliga och i det civila samhället.

Myndigheterna föreslår att visionen för en ny strategi ska vara: ”Ett samhälle som främjar en god och jämlik psykisk hälsa i hela befolkningen, och där ingen ska behöva hamna i en situation där den enda utvägen upplevs vara suicid”.

Till visionen föreslås fyra övergripande mål kopplas som ska utgöra strategins samlade målsättningar under tioårsperioden:

1. en förbättrad psykisk hälsa i hela befolkningen
2. färre liv förlorade i suicid
3. minskad ojämlikhet i psykisk ohälsa
4. minskade negativa konsekvenser på grund av psykiatriska tillstånd.

För att nå de övergripande målen föreslår myndigheterna att det operativa arbetet inom området bedrivs utifrån sju delmål, och för delmålen pekas flera insatsområden ut inom vilka det är särskilt viktigt att prioritera, planera och genomföra insatser. Ett av delmålen rör ett inkluderande och hållbart arbetsliv som främjar psykisk hälsa och ett par av delmålen kopplar uttryckligen till arbete med suicidprevention.

Insatsområden som identifieras som prioriterade inom arbetet med suicidprevention är bl.a.

- säker vård och omsorg vid risk för suicid
- att samordna insatser vid akuta suicidala händelser
- att minska stigmatisering och öka kunskaper om suicid och suicidalitet
- att stärka stödet till efterlevande efter suicid.

Myndigheterna föreslår även att det ska inrättas ett generaldirektörsråd som ska behandla strategiskt viktiga frågor och bidra till att på myndighetsnivå skapa samsyn i frågor som rör psykisk hälsa och suicidprevention. Rådet ska även verka för att alla föreslagna insatsområden beaktas i arbetet under strategiperioden.

För att få till stånd ett samordnat genomförande av den kommande nationella strategin föreslår myndigheterna även att det ska inrättas en nationell samordningsfunktion som förvaltas och drivs av Folkhälsomyndigheten. Samordningsfunktionen ska ansvara för att utveckla och tillhandahålla en plattform för samverkan och samarbete mellan alla myndigheter som bidrar i arbetet.

Myndigheterna föreslår vidare indikatorer för att göra det möjligt att följa utvecklingen inom området och att myndigheterna får till uppgift att ta fram en myndighetsgemensam handlingsplan med konkreta insatser som ska genomföras under strategiperioden.

Av regeringens förteckning över propositioner som är avsedda att lämnas från mitten av januari 2024 under återstoden av riksmötet framgår att regeringen väntas lämna en skrivelse till riksdagen om en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention i maj 2024.

EU-strategi om psykisk hälsa

I juni 2023 presenterade Europeiska kommissionen ett meddelande om en övergripande strategi för psykisk hälsa (COM(2023) 298, faktagromemoria 2022/23:FPM107). Strategin syftar till att stärka och utveckla insatserna för psykisk hälsa på EU-nivå. Målsättningen är att strategin ska bidra till en effektiv vägledning, samordning, ökat stöd och riktade åtgärder på EU-nivå, för att medborgarna i EU ska ha lika tillgång till förebyggande insatser och vård vid psykisk ohälsa. Enligt strategin ska EU:s åtgärder för psykisk hälsa inriktas på

- tillgång till lämpliga och effektiva förebyggande åtgärder mot psykisk ohälsa
- tillgång till högkvalitativ och ekonomiskt överkomlig vård och behandling
- möjlighet att återintegreras i samhället efter tillfrisknande.

Målsättningarna med strategin ska nås genom konkreta åtgärder som ska genomföras inom ramen för befintliga initiativ och finansiella instrument inom ramen för EU:s långtidsbudget 2021–2027, såsom arbetsprogrammet EU för hälsa och EU:s initiativ för icke smittsamma sjukdomar. Initiativet omfattar 1,23 miljarder euro i EU-finansiering från olika finansiella instrument. De konkreta åtgärderna kommer att spänna över flera politikområden och kommer bl.a. att omfatta de här insatserna:

- Främja god psykisk hälsa genom förebyggande åtgärder och tidig upptäckt.
- Investera i utbildning och kapacitetsuppbyggnad som stärker den psykiska hälsan och förbättrar tillgången till behandling och vård.
- Skydda barn och unga under deras mest utsatta och formativa år.
- Hjälpa utsatta grupper genom att ge riktat stöd till de mest behövande, såsom äldre, personer som har det svårt ekonomiskt eller socialt samt migrant- och flyktinggrupper.

Rådsslutsatser om psykisk hälsa

När Spanien var ordförande i EU under det andra halvåret 2023 presenterade det spanska ordförandeskapet ett förslag till rådsslutsatser om psykisk hälsa i syfte att bygga vidare på de prioriteringar som bl.a. framgår av den övergripande EU-strategin om psykisk hälsa.

Vid mötet den 30 november 2023 i Europeiska unionens råd (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor) beslutade rådet att anta rådsslutsatser om psykisk hälsa (15971/23). Fokuset i rådsslutsatserna ligger på att stärka det tvärsektorielle arbetet inom området psykisk hälsa, uppmärksamma utsatta grupper, verka för att minska ojämlikheter i psykisk hälsa och säkra tillgången till en god och tillgänglig vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa. Medlemsländerna uppmanas bl.a. att utarbeta handlingsplaner eller strategier med ett

tvärsektoriellt förhållningssätt till psykisk hälsa, som bl.a. tar upp hälsa, sysselsättning, utbildning, digitalisering, AI, kultur, miljö och klimatfaktorer.

Överenskommelse med Sveriges Kommuner och Regioner

Staten och SKR har sedan 2012 gemensamt bedrivit ett långsiktigt arbete för att stärka och utveckla insatserna inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Inom ramen för arbetet har staten årligen bidragit med utvecklingsmedel till kommuner och regioner samt till SKR i syfte att utveckla arbetet med att främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid samt att skapa förutsättningar för en god och tillgänglig vård och omsorg för personer med psykisk ohälsa. Sammantaget har staten genom riktade medel inom området psykisk hälsa och suicidprevention avsatt över 14 miljarder kronor under perioden 2012–2023. I stort har inriktningen och de prioriterade områdena i överenskommelserna mellan staten och SKR inom området varit desamma sedan 2019 års överenskommelse. Avsikten har varit att skapa förutsättningar för långsiktighet och förutsägbarhet för huvudmännen samt att underlätta uppföljningen av de insatser som genomförs med stöd av medlen.

I december 2023 slöt regeringen och SKR en överenskommelse om insatser inom området för 2024 (S2023/03357). Den tidigare inriktningen kvarstår i stort oförändrad även 2024. Målsättningen är att fortsätta öka tillgängligheten till vård och stöd av god kvalitet och att främja psykisk hälsa och förebygga och motverka psykisk ohälsa och suicid för personer i alla åldrar. De insatser som vidtas med stöd av överenskommelsen ska vidare bidra till ökad jämlikhet i hälsa, jämställdhet mellan kvinnor och män och att stärka barnrättsperspektivet i enlighet med bl.a. barnkonventionen. Överenskommelsen för 2024 omfattar drygt 1,5 miljarder kronor, varav merparten fördelas till kommuner och regioner.

Insatser för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid hos barn och unga samt att stärka första linjens vård och barn- och ungdomspsykiatri är ett av de prioriterade områdena inom ramen för överenskommelsen. Ett annat av de prioriterade områdena är ett stärkt och utvecklat suicidpreventivt arbete. Inom ramen för det området ska kommuner och regioner arbeta för att utveckla det strategiska suicidpreventiva arbetet på lokal och regional nivå genom såväl individ- som befolkningsbaserade insatser. Det kan t.ex. handla om att ta fram handlingsplaner för hur det suicidpreventiva arbetet kan bedrivas på basis av lokala eller regionala behov, att personal inom hälso- och sjukvården och omsorgen gör suicidrisksbedömningar vid möten med patienter och brukare med suicidrisk, satsningar på kompetensutveckling för personal som möter personer med suicidalitet och att intensifiera arbetet med stöd till efterlevande vid suicid. Enligt överenskommelsen är en viktig utgångspunkt för arbetet att öka användningen av behovsanalyser som grund för prioriteringar av olika insatser och att utveckla arbetssätt för kvalitetssäkring.

Uppdrag att utvärdera och stödja statens insatser inom området psykisk hälsa

Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten fick i februari 2020 i uppdrag av regeringen att följa, utvärdera och stödja genomförandet av statens insatser inom området psykisk hälsa 2020–2023 (S2020/01044/FS). Myndigheterna ska följa utvecklingen och utvärdera resultaten av insatserna i kommuner och regioner i förhållande till de syften och den inriktning som anges i överenskommelsen mellan staten och SKR. Vidare ska myndigheterna stödja kommuner och regioner i deras arbete med genomförandet av insatserna. Stödet kan t.ex. innefatta framtagandet av kunskapsstöd, nulägesanalyser, kunskaps spridning och analyser av hinder och framgångsfaktorer i regionernas och kommunernas arbete. Myndigheterna ska lämna årliga lägesrapporter om uppdraget. Den 21 december 2023 beslutade regeringen om en förlängning av uppdragstiden som innebär att myndigheterna ska slutredovisa uppdraget till Regeringskansliet senast den 30 juni 2025 (S2023/03257).

Forskningsprogram om psykisk hälsa

Som en del i regeringens satsning att främja psykiskt välbefinnande samt förebygga och behandla psykisk ohälsa, tog regeringen 2020 initiativ till att inrätta ett tioårigt nationellt forskningsprogram om psykisk hälsa (prop. 2020/21:60). Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte) ansvarar för forskningsprogrammet.

Under våren 2023 presenterade Forte en strategisk forskningsagenda där man har identifierat fyra forskningsområden som programmet ska fokusera på:

1. Forskning om den psykiska hälsans och ohälsans orsaker, mekanismer och utveckling.
2. Forskning om främjande, förebyggande och tidiga insatser för psykisk hälsa.
3. Forskning om välfärdssystemets organisation och struktur relaterat till psykisk hälsa.
4. Praktisk forskning om effektiva insatser, metoder och behandlingar vid psykisk ohälsa och psykiatriska tillstånd.

Översyn av vissa frågor inom det suicidpreventiva området – haverikommission vid suicid

I januari 2023 beslutade regeringen att ge en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor inom det suicidpreventiva området (dir. 2023:3). Uppdraget syftar till att skapa bättre förutsättningar för ett effektivt och ändamålsenligt suicidpreventivt arbete och i uppdraget ingår bl.a. att analysera och föreslå hur ett nationellt ansvar för breda händelseanalyser efter suicid kan utformas. Sådana utredningar kan enligt direktiven liknas vid en haverikommission. Utredaren ska bl.a.

- kartlägga och analysera vilket ansvar som olika samhällsaktörer har och vilka insatser och åtgärder som vidtas efter att en person har avlidit till följd av suicid
- analysera och föreslå hur ett nationellt ansvar för breda händelseanalyser efter suicid kan utformas och utreda närliggande frågor
- analysera regelverken för hälso- och sjukvårdens patientsäkerhetsarbete och för socialtjänstens kvalitetsarbete som rör suicid och suicidförsök och om det finns behov att förändra dessa för att utveckla det suicidförebyggande arbetet
- lämna författningsförslag om det bedöms nödvändigt.

Utredaren ska även redogöra för hur eventuella författningsförslag förhåller sig till dels gällande regler om offentlighet och sekretess, tystnadsplikt och dataskydd, dels den enskildes behov av skydd för den personliga integriteten. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 1 oktober 2024.

Kunskapshöjande insatser för att minska stigma kring psykisk ohälsa och suicid

Folkhälsomyndigheten fick 2018 i uppdrag att förbereda en informations- och kunskapshöjande insats inom området psykisk hälsa och suicidprevention, med syftet att bidra till att minska stigma kring psykisk ohälsa och suicid (S2018/03915/FS, S2020/08824, S2023/03257). Myndigheten skulle i ett första steg utreda och redovisa en plan för hur en sådan insats kan utformas och genomföras. Därefter skulle den informations- och kunskapshöjande insatsen genomföras. Uppdraget ska delredovisas varje år och slutredovisas senast den 30 april 2025.

En sammanhållen god och nära vård för barn och unga

Regeringen beslutade i november 2019 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över förutsättningarna för en mer sammanhållen god och nära vård för barn och unga (dir. 2019:93). Syftet med uppdraget var bl.a. att uppnå en mer likvärdig vård som innefattar förebyggande och hälsofrämjande insatser för barn och unga i hela landet. Syftet var också att genom insatser inom den nära vården för barn och unga som lider av psykisk ohälsa, avlasta den specialiserade barn- och ungdomspsykiatri (BUP).

Utredningen lämnade i maj 2021 en delredovisning av sitt uppdrag i betänkandet Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga (SOU 2021:34). I betänkandet lämnade utredningen bl.a. förslag om sex steg för ett bättre stöd till barn och unga med psykisk ohälsa:

1. Hela samhället har ett ansvar för den psykiska hälsan. Exempelvis är förskolan och skolan viktiga för att minska risken att barn och unga börjar må dåligt.
2. En sammanhållen vård som arbetar utifrån hälsovårdsprogrammet kan tidigt hitta och hjälpa barn och unga med psykisk ohälsa.

3. Primärvården får ett tydligare ansvar. De som mår psykiskt dåligt ska kunna vända sig dit i första hand.
4. Primärvården får bättre kunskap och resurser för att möta barn och unga med psykisk ohälsa och deras familjer.
5. Den specialiserade vården bör stötta primärvården och elevhälsan och hjälpa till att avgöra vilka som kan få hjälp av primärvården och vilka som behöver specialiserad vård.
6. Den specialiserade vården, socialtjänsten, förskolan och skolan behöver samarbeta kring barn och unga som behöver mycket hjälp under lång tid.

Betänkandet har remitterats och bereds inom Regeringskansliet.

Kartläggning av ungdomars psykiska hälsa

Regeringen har gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att kartlägga ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa (S2021/01354). Myndigheterna redovisade sitt uppdrag i juni 2023 i rapporten Att inte bara överleva utan faktiskt också leva. Kartläggningen ger en övergripande bild av hur unga mellan 13 och 25 år uppfattar sitt psykiska välbefinnande och vad de tycker främjar och stärker deras psykiska hälsa, vad de ser som orsaker till psykisk ohälsa och vilka strategier de använder för att må bättre. Rapporten utgör ett kunskapsunderlag som olika aktörer såväl inom offentlig sektor som i civilsamhället kan använda sig av i sitt fortsatta arbete med folkhälsofrågor.

Frihet från våld och förtryck

Våld mot barn hotar barns rätt till hälsa, liv och utveckling på både kort och lång sikt, i barndomen och i vuxenlivet. Arbetet för att motverka våld mot barn berör flera politikområden, bl.a. folkhälsopolitiken.

En särskild utredare fick i april 2021 i uppdrag av regeringen att lämna ett förslag till en samlad nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck (dir. 2021:29 och 2022:17). Utredningen överlämnade betänkandet En uppväxt fri från våld – En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn (SOU 2022:70) till regeringen i januari 2023. Enligt utredningens förslag ska strategins övergripande mål vara att varje barn ska ha en uppväxt fri från våld. Förslaget till strategi inkluderar fem långsiktiga mål med tillhörande prioriterade insatsområden och förslag till åtgärder som anger inriktningen för arbetet:

1. våld mot barn ska förebyggas
2. barns våldutsatthet ska upptäckas
3. barn ska få det skydd och stöd samt den behandling de har rätt till
4. barns rättigheter i brottmålsprocessen ska tillgodoses
5. kunskaps- och metodutvecklingen ska stärkas.

Förslagen inkluderar även en struktur för strategins genomförande där Folkhälsomyndigheten föreslås få en central roll. Betänkandet har remissbehandlats och bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Satsningar för att bryta och förebygga ofrivillig ensamhet och isolering

Regeringen fortsätter under 2024 den treåriga gemenskapssatsning för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet som regeringen aviserade i budgetpropositionen för 2023. Satsningen är tänkt att uppgå till totalt 300 miljoner kronor per år under perioden 2023–2025 (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9 s. 83). Som en del av satsningen har regeringen bl.a. gett Socialstyrelsen ett uppdrag att fördela 143,5 miljoner kronor till kommunerna för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre genom att erbjuda uppsökande hälsosamtal (S2023/00676).

I budgetpropositionen för 2024 föreslog regeringen att 100 miljoner kronor skulle anvisas till anslaget 2:7 Stöd för att förebygga ohälsa och ensamhet bland äldre för utgifter för bidrag och statsbidrag som syftar till att stärka och utveckla arbetet med att förebygga ohälsa och ofrivillig ensamhet bland äldre (prop. 2023/24:1 utg.omr. 9). Regeringen föreslog att 50 miljoner kronor skulle anvisas till anslaget 4:5 Stimulansbidrag och åtgärder inom äldreområdet. Vidare föreslog regeringen att Folkhälsomyndighetens anslag skulle öka med 20 miljoner kronor 2024 för att stärka och utveckla arbetet med att bryta och förebygga ofrivillig ensamhet och isolering genom ett förstärkt myndighetsarbete inom området. I december 2023 ställde sig socialutskottet bakom regeringens förslag (bet. 2023/24:SoU1). Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2023/24:88). Inom utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid föreslog regeringen att medel skulle avsättas till civilsamhällesorganisationer som arbetar med att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre och andra utsatta grupper. I december 2023 ställde sig kulturutskottet bakom regeringens förslag (prop. 2023/24:1 utg.omr. 17, bet. 2023/24:KrU1). Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2023/24:76–79).

Folkhälsomyndigheten har vidare bl.a. fått ett uppdrag att, i samverkan med bl.a. Socialstyrelsen, genomföra en kartläggning i syfte att utveckla kunskapen om ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser. Utifrån resultaten av kartläggningen ska myndigheten ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet (S2023/01137). Folkhälsomyndigheten ska lämna en delredovisning av uppdraget till Socialdepartementet i mars 2024 och senast den 1 februari 2025 lämna en slutredovisning av uppdraget.

Stöd till efterlevande vid suicid

Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen publicerade 2023 ett gemensamt material till stöd för arbete med att stödja efterlevande vid suicid, Stöd till

efterlevande vid suicid – Samlad kunskap för yrkesverksamma. Materialet kan användas som ett kunskapsunderlag och riktar sig till personer som i sin yrkesutövning möter efterlevande vid suicid, t.ex. polis, personal inom räddningstjänsten, vård- och omsorgspersonal, skolpersonal samt organisationer i civilsamhället. Materialet omfattar bl.a. kunskaper om hur suicid kan påverka efterlevande och om efterlevandes behov av stöd. Materialet innehåller även information som kan ge praktiskt stöd i att ta fram ett länsövergripande arbetssätt för efterlevandestöd vid suicid.

På Kunskapsguiden på Socialstyrelsens webbplats finns också information till bl.a. personal inom hälso- och sjukvården och socialtjänsten om efterlevande vid suicid. Där finns bl.a. ett material som särskilt gäller barn och unga som efterlevande.

Uppdrag om nationell stödlinje

I augusti 2020 gav regeringen Folkhälsomyndigheten i uppdrag att analysera behovet av en nationell stödlinje som riktar sig till personer med psykisk ohälsa och suicidalitet samt till anhöriga och närstående (S2020/06172/FS). Folkhälsomyndigheten redovisade uppdraget i januari 2021 och myndigheten bedömde då att det finns ett behov av en nationell aktör som erbjuder professionellt och anonymt samtalsstöd, som ett komplement till det stöd som erbjuds via civilsamhällets stödlinjer och hälso- och sjukvårdens ordinarie insatser.

I maj 2021 lämnade regeringen ett kompletterande uppdrag till Folkhälso-myndigheten om en nationell stödlinje (S2021/04157). Uppdraget innebar bl.a. att myndigheten närmare skulle beskriva hur en sådan nationell stödlinje skulle kunna utformas och fungera. Folkhälsomyndigheten lämnade sin redovisning till regeringen i mars 2022 och i rapporten analyseras vidare organisering, driftsformer, juridiska förutsättningar, möjliga aktörer och kostnader för att driva en nationell stödlinje.

Frågan bereds inom Regeringskansliet.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om psykisk hälsa och suicid

Motionsyrkanden om psykisk hälsa och suicid behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU20. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:92).

Tillkännagivande om hbtq-personers psykiska hälsa

Utskottet föreslog i betänkande 2019/20:SoU5 Folkhälsofrågor ett tillkännagivande till regeringen om förebyggande insatser för att främja hbtq-personers psykiska hälsa. Utskottet anförde följande (s. 25, 1 res. SD):

Olika studier visar att förekomsten av psykisk ohälsa är högre bland hbtq-personer än hos befolkningen i allmänhet. Skillnaderna i ohälsa är ett av

de tydligaste uttrycken för att diskriminering påverkar många hbtq-personers liv. Därför är det av stor vikt att hbtq-frågorna beaktas både inom folkhälsoarbetet och inom hälso- och sjukvården. Utskottet ser positivt på det arbete som görs inom Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen på detta område men anser att det behövs ytterligare åtgärder.

För att minska skillnader i ohälsa mellan hbtq-personer och övriga behövs det enligt utskottet riktade förebyggande insatser för denna grupp samt bättre kunskap om gruppens villkor och levnadsförhållanden.

Mot denna bakgrund anser utskottet att regeringen bör uppdra åt lämplig myndighet att föreslå förebyggande insatser för att främja hbtq-personers psykiska hälsa. Riksdagen bör ställa sig bakom det som utskottet anför och tillkännage detta för regeringen. Motion [...] bör bifallas.

Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2019/20:173).

Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (s. 198):

I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1 utg.omr. 9 avsnitt 5.3 s. 81) redovisade regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat och angav följande. Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen ett uppdrag att tillsammans med ett tjugotal berörda myndigheter inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171). I arbetet ska bl.a. hbtq-personer särskilt lyftas. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 september 2023. Regeringen har också gett Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Folkhälsomyndigheten i uppdrag att genomföra en kartläggning av ungdomars upplevda psykiska hälsa och ohälsa (S2021/01354). Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 juni 2023.

Riksdagen ansåg dock att tillkännagivandet inte kunde anses slutbehandlat genom de redovisade åtgärderna (bet. 2021/22:SoU1, rskr. 2021/22:123). Punkten står därför åter som öppen. Regeringen avser att återkomma till riksdagen med anledning av tillkännagivandet. Punkten är inte slutbehandlad.

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 s. 81) redovisade regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat: Regeringen hänvisade i sammanhanget till de åtgärder som man vidtagit och som redovisats i budgetpropositionen för 2023 och i Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (skr. 2022/23:75). Vidare angav regeringen följande i budgetpropositionen för 2024.

Utöver dessa åtgärder har regeringen gett Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten ett uppdrag om att, tillsammans med 24 andra myndigheter, inkomma med underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention (S2020/06171). Grundläggande utgångspunkter vid framtagandet av strategin ska vara en god, jämlik och jämställd psykisk hälsa i hela befolkningen. Särskilt fokus ska riktas mot det främjande och förebyggande arbetet och särskild hänsyn tas till de grupper som löper störst risk att utveckla psykisk ohälsa eller att begå självmord, t.ex. hbtqi-personer. Regeringen har även gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att kartlägga äldre hbtqi-personers hälsa och levnadsvillkor (A2022/00187). Uppdraget omfattar bl.a. att inhämta och sammanställa befintlig kunskap om äldre hbtqi-personers hälsa och livsvillkor, inbegripet faktorer såsom behov och de risk- och skyddsfaktorer som är särskilt relevanta för äldre hbtqi-personers hälsa och

livsvillkor. Uppdraget ska genomföras i nära samverkan med Socialstyrelsen som har fått ett uppdrag att kartlägga äldre hbtqi-personers vård och omsorg (A2022/00188). Därutöver har regeringen gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att sammanställa kunskapsläget när det gäller jämlika förutsättningar till hälsa samt livsvillkor för hbtqi-personer (A2023/01067). Uppdraget omfattar såväl psykisk som fysisk hälsa och i uppdraget ingår förutom att sammanställa kunskap och utföra fördjupade analyser även att identifiera kunskapsluckor, presentera en plan för myndighetens vidare kunskapsutveckling inom området samt att lämna rekommendationer avseende utvecklingsbehov inom andra områden. Regeringen anser att tillkännagivandena därmed är tillgodosedda och slutbehandlade.

Tilkännagivande om en nationell strategi för att motverka ofrivillig ensamhet

Utskottet föreslog i betänkande 2021/22:SoU13 Äldrefrågor ett tillkännagivande till regeringen om en nationell strategi för att motverka ofrivillig ensamhet (1 res. S). Utskottet anförde följande i betänkandet (s. 43):

Ofrivillig ensamhet är ett problem för många äldre i dag oavsett om man bor i kommunalt boende eller i eget boende. Vissa satsningar har gjorts för att motverka detta problem under senare år, men enligt utskottet behövs det fler konkreta åtgärder. Utskottet anser därför att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell strategi för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre. Berörda myndigheter, regioner, kommuner och det civila samhället bör involveras i strategin. Det är även viktigt att ta vara på såväl internationella erfarenheter som erfarenheter från coronapandemin när strategin tas fram. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motionerna [...] bör bifallas delvis.

Övriga motionsyrkanden om ofrivillig ensamhet avstyrktes.

Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2021/22:91, rskr. 2021/22:215).

I budgetpropositionen för 2024 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 9 s. 164) redovisade regeringen att tillkännagivandet var slutbehandlat och angav följande.

Regeringen har gett Folkhälsomyndigheten ett uppdrag att genomföra en kartläggning och ta fram ett förslag till en nationell strategi för att utveckla och intensifiera arbetet med att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet (S2023/01137). Den nationella strategin ska inkludera flera samhällsgrupper och särskild hänsyn ska tas till grupper som löper störst risk att drabbas av ofrivillig ensamhet och dess konsekvenser, däribland gruppen äldre. Regeringen anser att tillkännagivandet därmed är tillgodosett och slutbehandlat.

Utskottet hade inget att invända mot detta vid behandlingen av tillkännagivandet i betänkande 2023/24:SoU1 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg (s. 24).

Tillkännagivande om en nationell enhetlig hantering av inkommande samtal till nödnumret 112 som rör hot om suicid

Utskottet föreslog i betänkande 2021/22:SoU23 Riksrevisionens rapport om statens suicidpreventiva arbete ett tillkännagivande till regeringen om en nationell enhetlig hantering av inkommande samtal till nödnumret 112 som rör hot om suicid. Utskottet anförde följande (s. 15, 1 res. S, L, MP):

En av rekommendationerna till regeringen är att ta initiativ till en nationell enhetlig hantering av inkommande samtal som rör hot om suicid via 112 för att underlätta för blåljusverksamheter att fatta beslut vid utryckning. Utskottet anser att denna rekommendation är mycket viktig. En enhetlig hantering som bygger på aktuell kunskap och beprövad erfarenhet kan ha avgörande betydelse för hur dessa ärenden slutar. Därför anser utskottet att regeringen ska ta ett initiativ till en nationell enhetlig hantering av inkommande samtal till nödnumret 112 som rör hot om suicid. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Därmed bör motionerna [...] bifallas.

Övriga motionsyrkanden om bl.a. Riksrevisionens övriga rekommendationer, anmälningsskyldighet vid suicid och övriga suicidpreventiva åtgärder avstyrktes. Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2021/22:242).

Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (s. 171):

Regeringen avser återkomma med sin bedömning i budgetpropositionen för 2024. Punkten är inte slutbehandlad.

Regeringen redovisade dock inte någon bedömning beträffande tillkännagivandet i budgetpropositionen för 2024.

Utskottets ställningstagande

Folkhälsomyndigheten har bl.a. till uppgift att samordna det nationella arbetet inom området för psykisk hälsa. Utskottet noterar att Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna inom ramen för Tidöavtalet har kommit överens om att det ska tillsättas en nationell samordnare med ett samlat ansvar för det suicidpreventiva arbetet. Frågan om en nationell samordnare bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet vill även peka på att Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten på uppdrag av regeringen och i nära samverkan med flera andra myndigheter har inkommit med ett underlag inför en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Myndigheterna föreslår en tioårig strategi för psykisk hälsa och suicidprevention som ska kompletteras av en myndighetsgemensam handlingsplan med konkreta insatser som ska genomföras under strategiperioden. Regeringen har aviserat sin avsikt att lämna en skrivelse till riksdagen om en strategi på området i maj 2024.

Under 2023 har regeringen även vidtagit flera åtgärder inom hälso- och sjukvårdsområdet där frågor om psykisk hälsa är en viktig del. Åtgärderna omfattar bl.a. insatser för att korta väntetiderna och utveckla det strategiska

tillgänglighetsarbetet i hälso- och sjukvården samt för att verka för en god kompetensförsörjning inom vården. Åtgärderna inkluderar även barn- och ungdomspsykiatri samt insatser för att stärka primärvården och den första linjens vård för barn och unga, bl.a. när det gäller det hälsofrämjande och förebyggande arbetet.

Vidare noterar utskottet att regeringen under hösten 2019 beslutade att tillsätta en särskild utredare med uppgift att se över förutsättningarna för en mer sammanhållen god och nära vård för barn och unga. Utredningen lämnade i maj 2021 betänkandet *Börja med barnen! Sammanhållen god och nära vård för barn och unga* (SOU 2021:34) i vilket utredningen bl.a. lämnade förslag om sex steg för ett bättre stöd till barn och unga med psykisk ohälsa. Betänkandet bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottet noterar även att regeringen har tagit initiativ till inrättandet av ett tioårigt nationellt forskningsprogram om psykisk hälsa. Forte ansvarar för forskningsprogrammet och under 2023 identifierade Forte fyra forskningsområden som programmet ska fokusera på. Forskning om den psykiska hälsans och ohälsans orsaker, mekanismer och utveckling är ett av de fyra forskningsområden som programmet ska fokusera på.

Mot bakgrund av det som anförts anser utskottet att det inte är nödvändigt för riksdagen att vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2023/24:392 (SD) yrkande 23, 2023/24:465 (V) yrkande 1 i denna del, 2023/24:871 (S) och 2023/24:1799 (KD) yrkandena 1 och 2. Dessa motioner bör därmed avslås.

Med hänvisning till det som anfördes här ovanför om det pågående arbetet med att ta fram en nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention, bedömer utskottet att några åtgärder heller inte behöver vidtas med anledning av motionerna 2023/24:2069 (SD) yrkandena 1 och 2 samt 2023/24:2617 (S) yrkande 39.

Utöver det som nyligen redovisats, beslutade regeringen i januari 2023 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över vissa frågor inom det suicidpreventiva området, ibland även kallat en utredning om en haverikommission vid suicid. I utredningens uppdrag ingår bl.a. att kartlägga och analysera vilket ansvar som olika samhällsaktörer har och vilka insatser och åtgärder som ska vidtas efter att en person har avlidit till följd av suicid. Uppdraget inkluderar även att analysera regelverken för hälso- och sjukvårdens patientsäkerhetsarbete och för socialtjänstens kvalitetsarbete som rör suicid och suicidförsök och om det finns behov av att förändra dessa för att utveckla det suicidförebyggande arbetet. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 1 oktober 2024.

Folkhälsomyndigheten arbetar, på uppdrag av regeringen, med en informations- och kunskaphöjande insats inom området psykisk hälsa och suicidprevention för att bidra till att minska stigma kring psykisk ohälsa och suicid. Myndigheten lämnade i maj 2021 även ett underlag till regeringen om behovet av och en möjlig utformning av en nationell stödlinje för personer

med psykisk ohälsa och suicidalitet samt till anhöriga och närstående. Frågan om en stödlinje är under beredning i Regeringskansliet.

Utskottet noterar även att Folkhälsomyndigheten och Socialstyrelsen under 2023 publicerade ett kunskapsunderlag för yrkesverksamma till stöd för deras arbete med att stödja efterlevande vid suicid.

Under 2024 fortsätter regeringens treåriga satsning för att förebygga och motverka ofrivillig ensamhet. Satsningen omfattar bl.a. medel till kommunerna för att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre genom att erbjuda uppsökande hälsosamtal och medel till civilsamhällesorganisationer som arbetar med att motverka ofrivillig ensamhet bland äldre och andra utsatta grupper.

Vidare vill utskottet peka på att staten under 2023 fördelade totalt 170 miljoner kronor till det civila samhällets organisationer i syfte att bl.a. främja psykisk hälsa, förebygga psykisk ohälsa och suicid samt öka kunskapen i samhället om hur det är att leva med psykisk ohälsa och psykiska funktionsnedsättningar. Riktade medel har även fördelats för att öka tillgängligheten till medmänskligt stöd via telefon eller chatt.

Utskottet anser att riksdagen, med hänsyn till det arbete som pågår, bör avslå motionerna 2023/24:189 (KD) yrkande 1, 2023/24:1402 (M) yrkandena 1, 3 och 4, 2023/24:1423 (M), 2023/24:1933 (S) yrkandena 1 och 2, 2023/24:2069 (SD) yrkandena 13–15, 2023/24:2208 (M), 2023/24:2286 (M), 2023/24:2316 (M), 2023/24:2493 (C) yrkande 40 och 2023/24:2705 (MP) yrkande 42.

Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter.

Jämför reservation 21 (MP).

Motionerna

I kommittémotion 2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 25 föreslås ett tillkännagivande om sexuell hälsa mot bakgrund av att sexuell hälsa är viktig hela livet och att det ska vara enkelt att få stöd och rådgivning om den i livets alla skeden.

I motion 2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L) yrkande 17 föreslås ett tillkännagivande om att ökad information om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) bör införas i våra utsatta områden.

Pågående arbete

Nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Folkhälsomyndigheten har på regeringens uppdrag (S2019/03298) tagit fram en nationell strategi för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, den s.k. SRHR-strategin. Det övergripande målet i strategin är en god, jämlik och jämställd sexuell och reproduktiv hälsa i hela befolkningen. Strategin innehåller även fyra långsiktiga delmål och sju åtgärdsområden som ska bidra till att uppfylla det övergripande målet.

Handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Regeringen gav i maj 2021 Folkhälsomyndigheten i uppdrag att ta fram en handlingsplan för att stärka och utveckla det nationella arbetet med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (S2021/04606).

Folkhälsomyndigheten redovisade sitt uppdrag i juni 2023 i rapporten Nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) i Sverige. Det framgår av rapporten att handlingsplanen sträcker sig över åren 2023–2033. Handlingsplanen är framtagen i samverkan med myndigheter, SKR, regioner, kommuner, professionsföreträdare och det civila samhället. Den konkretiserar målen i SRHR-strategin och syftar till att vägleda det samlade arbetet inom SRHR-området hos myndigheter, regioner, kommuner och skolans huvudmän. Folkhälsomyndigheten föreslår i sin redovisning att myndigheten får i uppdrag att samordna, stödja och följa upp genomförandet av handlingsplanen.

Handlingsplanens åtgärder syftar till att stärka förutsättningarna för en god och jämlik hälsa i hela befolkningen. Grupper som generellt sett har sämre förutsättningar för en god sexuell och reproduktiv hälsa än den övriga befolkningen är prioriterade i handlingsplanen. Det handlar om grupper av personer med svaga socioekonomiska förutsättningar, personer med erfarenhet av migration eller rasism, personer med funktionsnedsättning, hbtqi-personer, unga, unga vuxna och äldre.

I handlingsplanen pekas också sex prioriterade områden ut. Ett av de prioriterade områdena är ökad kunskap om SRHR i befolkningen. Målet är att yrkesverksamma ska kunna förmedla kunskapsbaserad information om SRHR samt att det ska finnas lättillgänglig kunskap och information om SRHR i hela landet. För att målet ska kunna nås krävs enligt handlingsplanen bl.a. ökad tillgång till målgruppsanpassad kunskap och information om SRHR under hela livet för befolkningen. Viktiga grupper för att öka kunskapen i befolkningen är personal inom exempelvis hälso- och sjukvården, skolan, socialtjänsten och äldreomsorgen. Tillgång till fortbildning och kompetensutveckling om SRHR för yrkesverksamma inom dessa grupper är därför viktigt.

Folkhälsomyndigheten redovisar även hur handlingsplanen är tänkt att följas upp. Bland annat ska Folkhälsomyndigheten genomföra en halvtidsrevidering av handlingsplanens samtliga åtgärdsförslag och aktiviteter 2028.

Handlingsplan för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter

För att ytterligare förstärka arbetet för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter finns en särskild handlingsplan som kompletterar den nationella SRHR-strategin. Den särskilda handlingsplanen syftar till att kraftsamla arbetet med konkreta åtgärder för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter under perioden 2020–2023. Den 5 februari 2024 bjöd jämställdhets- och biträdande arbetsmarknadsministern in civilsamhällesorganisationer till ett sakråd med anledning av att regeringen påbörjade arbetet med att ta fram den nya handlingsplanen för hbtqi-personers lika rättigheter och möjligheter.

Uppdrag att bidra till spridning och implementering av SRHR-strategin och handlingsplanen

Folkhälsomyndigheten har genom regeringsbeslut den 30 november 2023 fått i uppdrag att genomföra insatser för att bidra till spridning och implementering av den nationella handlingsplanen respektive den nationella strategin för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (S2023/03147). Genom ett regeringsbeslut den 21 december 2023 förlängdes tiden för uppdragets genomförande. Folkhälsomyndigheten ska delredovisa uppdraget i februari 2024 och senast den 1 februari 2025 lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet (S2023/03257).

Insatser och studier för att stärka olika gruppers sexuella och reproduktiva hälsa och rättigheter

I februari 2022 gav regeringen Folkhälsomyndigheten respektive Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga äldre hbtqi-personers hälsa och levnadsvillkor samt hur kommunerna arbetar med hbtqi-personers behov av vård och omsorg (A2022/00187, A2022/00188). Uppdragen redovisades i september 2023. Därefter, i december 2023, uppdrog regeringen till Folkhälsomyndigheten att vidta insatser för att stärka och utveckla arbetet avseende äldre hbtqi-personers hälsa och levnadsvillkor (S2023/03257). Folkhälsomyndigheten ska bl.a. på ett fördjupat sätt följa kunskapsområdet åldrande och äldre hbtqi-personers hälsa genom uppföljning, fördjupade analyser och kunskapsspridning. Myndigheten ska senast den 1 mars 2025 redovisa uppdraget till Regeringskansliet.

Folkhälsomyndigheten publicerade i november 2023 en kartläggande litteraturöversikt om preventivmedelsanvändning bland kvinnor med migrationserfarenhet samt en rapport om hur elevhälsans arbete med sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter för barn och unga kan stärkas.

Ungdomsmottagningar

Ungdomsmottagning på nätet (UMO) finansieras av Sveriges regioner och fungerar som ett komplement till de traditionella ungdomsmottagningarna. På

umo.se finns svar på frågor om sex, hälsa och relationer och på webbplatsen finns bl.a. texter, filmer, bildspel och annat material med information om bl.a. alkohol, tobak och droger, psykisk hälsa samt våld och förtryck. Det finns även en anonym frågetjänst där ungdomarna får svar från en barnmorska, sjuksköterska, läkare, kurator, psykolog eller dietist. Där finns också information om närmaste ungdomsmottagning. Verksamheten vänder sig till unga mellan 13 och 25 år. På Youmo.se finns delar av UMO:s information på arabiska, dari, engelska, somaliska, svenska eller tigrinska.

I överenskommelsen mellan staten och SKR inom området psykisk hälsa och suicidprevention som nämnts ovan, är ett av de prioriterade områdena att stärka första linjens vård, vilken bl.a. inkluderar ungdomsmottagningar.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU20. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:92).

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att Folkhälsomyndigheten i juni 2023 på uppdrag av regeringen redovisade ett förslag till en ny nationell handlingsplan för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Handlingsplanen sträcker sig över åren 2023–2033 och syftar till att konkretisera målen i SRHR-strategin och vägleda det samlade arbetet inom SRHR-området hos myndigheter, regioner, kommuner och skolans huvudmän. Ett av de prioriterade områdena i planen är ökad kunskap om SRHR i befolkningen, och yrkesverksamma, t.ex. personal inom äldreomsorgen, ska kunna förmedla kunskapsbaserad och målgruppsanpassad information om SRHR i hela landet. Folkhälsomyndigheten fick i november 2023 i uppdrag av regeringen att genomföra insatser för att bidra till spridning och implementering av den nationella handlingsplanen respektive den nationella strategin för sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter. Folkhälsomyndigheten ska lämna en slutredovisning av uppdraget till Regeringskansliet senast den 1 februari 2025. Enligt utskottets mening behöver riksdagen därför inte vidta några åtgärder med anledning av motionerna 2023/24:2413 (L) yrkande 17 och 2023/24:2705 (MP) yrkande 25. Motionerna bör därmed avslås.

Allergifrågor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om allergifrågor.
Jämför reservation 22 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2023/24:2066 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 2 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör se över möjligheten till ett kunskapscentrum för allergivården i Sverige. I yrkande 3 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör överväga ett nationellt allergiprogram och ett kvalitetsregister över allergivården. I yrkande 4 föreslås ett tillkännagivande om att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka kunskapsspridningen om hur man kan minska risken för allergier, och slutligen föreslås i yrkande 5 ett tillkännagivande om att regeringen skyndsamt bör beakta det som framkommer i uppdraget om förstudien på allergiområdet.

Pågående arbete

Förstudie om förebyggande arbete och vård inom allergiområdet

Regeringen gav i augusti 2022 Socialstyrelsen och Livsmedelsverket i uppdrag att genomföra en förstudie för att utveckla det förebyggande arbetet inom allergiområdet samt för att kunna främja en jämlik vård inom området (S2022/03576).

Socialstyrelsen och Livsmedelverket redovisade i september 2023 resultatet av förstudien i en gemensam rapport. I rapporten föreslår myndigheterna bl.a. att myndigheter och aktörer inom vård- och livsmedelskedjan på regional och kommunal nivå samt ansvariga för arbetsmiljön i skolan ska få i uppdrag att ta fram en nationell plan eller strategi inom allergiområdet. Inom ramen för planen eller strategin ska områden som behöver samordnas identifieras och olika myndigheters ansvar tydliggöras. Myndigheterna pekar även på att det finns ett behov av att ta fram en systematisk kunskapsöversikt och kompletterande nationellt kunskapsstöd för dem som arbetar eller fattar beslut inom vården. Det behövs även kommunikationsinsatser för att höja kunskapen om matallergier och allergener samt indikatorer för att kunna följa upp genomförandet och målen i den föreslagna planen eller strategin.

I februari 2024 beslutade regeringen att ge Socialstyrelsen och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell strategi och tillhörande handlingsplan inom allergiområdet i syfte att säkerställa en preventiv, effektiv och jämlik allergivård i hela landet (S2024/00482). I uppdraget ingår bl.a. att kartlägga ansvarsfördelningen mellan myndigheter inom ramen för strategin och att identifiera samordningsbehov inom allergiområdet. I uppdraget ingår

också att identifiera om ytterligare områden, utöver matallergi och IgE-förmedlad allergi, bör ingå i den nationella strategin och i så fall hur dessa kan implementeras i det pågående arbetet. Myndigheterna ska gemensamt delredovisa uppdraget under 2024 och 2025 samt gemensamt slutredovisa det till Regeringskansliet senast den 31 januari 2026.

Nationellt programområde lung- och allergisjukdomar

Sveriges regioner har med stöd av regeringen och SKR ett gemensamt system för kunskapsstyrning för att göra vården mer kunskapsbaserad, jämlik, resurseffektiv och av högre kvalitet. Det finns 26 nationella programområden som förvaltas av experter med bred kompetens inom sitt område och som har till uppdrag att bl.a. leda och samordna kunskapsstyrningen, följa upp och analysera sitt område, arbeta med att ta fram kunskapsstöd för jämlik hälsa och vård samt bidra i arbetet med att utveckla och använda nationella kvalitetsregister. Ett av programområdena fokuserar på lung- och allergisjukdomar. Inom ramen för programområdet har t.ex. ett personcentrerat och sammanhållet vårdförlopp för KOL respektive matallergi tagits fram och arbete pågår för närvarande med att tillsätta en arbetsgrupp som ska ta fram ett nationellt kunskapsstöd för svår allergisk rinokonjunktivit.

Centrum för allergiforskning

Centrum för allergiforskning är ett s.k. excellenscentrum inom Karolinska institutet med uppdrag att utveckla och stödja allergiforskning på både regional och nationell nivå. Det långsiktiga målet är att förbättra livskvaliteten för barn och vuxna med allergier och annan överkänslighet. Centrumet arbetar för att stödja samarbete mellan enskilda forskargrupper och för att främja klinisk forskning inom primär- och specialistvård. Det arbetar även med att sprida kunskap till allmänheten och beslutsfattare.

Tidigare riksdagsbehandling

Motionsyrkanden om allergifrågor

Motionsyrkanden om allergifrågor behandlades senast i betänkande 2022/23:SoU20. Motionsyrkandena avstyrktes. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut (prot. 2022/23:92).

Tillkännagivande om samordning inom allergiområdet

Utskottet föreslog i betänkande 2021/22:SoU16 Folkhälsofrågor ett tillkännagivande till regeringen om samordning av arbetet inom allergiområdet. Utskottet anförde följande (s. 42, 1 res. S, L):

Utskottet anser att det behövs ett samlat ansvar för att synliggöra aktuell kunskap och bedöma vilka åtgärder som krävs för att färre ska drabbas av allergiska besvär och för att fler ska kunna leva ett gott liv trots sjukdomen.

Utskottet anser även att det vore värdefullt med nationella riktlinjer för hela området allergi som gör att vårdgivare och andra aktörer kan utgå från samma kunskapsmaterial. Utskottet anser därför att regeringen bör ge en lämplig myndighet i uppdrag att samordna det förebyggande arbetet inom allergiområdet samt verka för att vården av personer med allergier ska bli mer jämlik. Utskottet föreslår att riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför och tillkännager detta för regeringen. Motionerna [...] bör bifallas delvis.

Riksdagen biföll utskottets förslag till riksdagsbeslut (rskr. 2021/22:313).

Regeringen anförde följande i skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 (s. 242):

Regeringen har den 25 augusti 2022 gett Socialstyrelsen och Livsmedelsverket i uppdrag att genomföra en förstudie för att utveckla det förebyggande arbetet och främja en jämlik vård inom allergiområdet. Inom ramen för uppdraget ska myndigheterna bedöma vilka ytterligare åtgärder som krävs för att färre personer ska drabbas av allergiska besvär och för att fler ska kunna leva ett gott liv trots sjukdomen. Socialstyrelsen och Livsmedelsverket ska senast den 1 september 2023 lämna en gemensam redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet och Klimat- och näringslivsdepartementet). Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

Riksdagens beslutade i maj 2022 om ett tillkännagivande till regeringen om samordning av arbetet inom allergiområdet. Utskottet ser positivt på att regeringen i augusti 2022 gav Socialstyrelsen och Livsmedelsverket i uppdrag att genomföra en förstudie för att utveckla det förebyggande arbetet inom allergiområdet samt för att kunna främja en jämlik vård inom området (S2022/03576).

Socialstyrelsen och Livsmedelverket redovisade resultatet av förstudien i en gemensam rapport i september 2023, och i februari 2024 beslutade regeringen att ge Socialstyrelsen och Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram ett förslag till en nationell strategi och tillhörande handlingsplan inom allergiområdet. Med hänsyn till det pågående arbetet ser utskottet i dagsläget inte några skäl för att riksdagen ska ta några initiativ med anledning av motionen. Motion 2023/24:2066 (SD) yrkandena 2–5 bör därmed avslås.

Motioner som bereds förenklat

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden som rör samma eller i huvudsak samma frågor som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden.

Utskottets ställningstagande

De motionsyrkanden som finns upptagna i bilaga 2 rör samma eller i huvudsak samma frågor som utskottet behandlat tidigare under valperioden, se betänkande 2022/23:SoU20. Utskottet avstyrker därför dessa motionsyrkanden. Tidigare ståndpunkter framgår av det nämnda betänkandet.

Reservationer

1. Jämlik hälsa m.m., punkt 2 (S)

av Yasmine Bladelius (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Dzenan Cisija (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2023/24:258 av Anna Wallentheim (S) och
2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 103 och 104
samt
avslår motionerna
2023/24:1171 av Markus Wiechel (SD) och
2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 38.

Ställningstagande

I Sverige är folkhälsan generellt sett god. Trots det finns det fortfarande skillnader i hälsa och förutsättningarna för en god hälsa mellan olika socio-ekonomiska grupper. Förhållanden under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den fysiska och psykiska hälsan under hela livet. Vi anser därför att regeringen bör fortsätta att stärka det svenska folkhälsoarbetet.

Vi anser även att regeringen bör införa en nationell strategi för barns och ungas rätt till jämlik hälsa.

För att nå målet en jämlik hälsa krävs politiska insatser. Regeringen bör vidta socialt förebyggande insatser för att främja hälsan, t.ex. åtgärder för att främja fysisk rörelse. Regeringen bör även vidta åtgärder för en förebyggande hälso- och sjukvård.

2. Jämlik hälsa m.m., punkt 2 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 103 och 104
samt
avslår motionerna
2023/24:258 av Anna Wallentheim (S),
2023/24:1171 av Markus Wiechel (SD) och
2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 38.

Ställningstagande

I Sverige är folkhälsan generellt sett god. Trots det finns det fortfarande skillnader i hälsa och förutsättningarna för en god hälsa mellan olika socio-ekonomiska grupper. Förhållanden under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den fysiska och psykiska hälsan under hela livet. Jag anser därför att regeringen bör fortsätta att stärka det svenska folkhälsoarbetet.

För att nå målet en jämlik hälsa krävs politiska insatser. Regeringen bör vidta socialt förebyggande insatser för att främja hälsan, t.ex. åtgärder för att främja fysisk rörelse. Regeringen bör även vidta åtgärder för en förebyggande hälso- och sjukvård.

3. Jämlik hälsa m.m., punkt 2 (C)

av Mona Smedman (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 38 och
avslår motionerna
2023/24:258 av Anna Wallentheim (S),
2023/24:1171 av Markus Wiechel (SD) och
2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 103 och 104.

Ställningstagande

Jag anser att det förutom en bred och långsiktig politik för mer jämlika levnadsvillkor i hela landet, behövs riktade satsningar för att nå personer i socioekonomiskt utsatta grupper med hälsoinformation och verktyg för att stärka deras förmåga att förstå och använda sådan information för att bibehålla, främja eller förbättra den egna hälsan (hälsokompetens). Erfarenheterna från covid-19-vaccinationerna visar att det finns effektiva metoder. Regeringen

bör, med utgångspunkt i olika gruppers skilda hälsokompetens, se över behovet av ändringar i folkhälsopolitiken i syfte att utjämna sociala hälsoskillnader.

4. Jämlik hälsa m.m., punkt 2 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 38 och

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 103 och 104 samt

avslår motionerna

2023/24:258 av Anna Wallentheim (S) och

2023/24:1171 av Markus Wiechel (SD).

Ställningstagande

I Sverige är folkhälsan generellt sett god. Trots det finns det fortfarande skillnader i hälsa och förutsättningarna för en god hälsa mellan olika socioekonomiska grupper. Förhållanden under barn- och ungdomsåren har stor betydelse för både den fysiska och psykiska hälsan under hela livet. Jag anser därför att regeringen bör fortsätta att stärka det svenska folkhälsoarbetet.

För att nå målet en jämlik hälsa krävs politiska insatser. Regeringen bör vidta socialt förebyggande insatser för att främja hälsan, t.ex. åtgärder för att främja fysisk rörelse. Regeringen bör även vidta åtgärder för att säkra en förebyggande hälso- och sjukvård.

Jag anser vidare att det förutom en bred och långsiktig politik för mer jämlika levnadsvillkor i hela landet, behövs riktade satsningar för att nå personer i socioekonomiskt utsatta grupper med hälsoinformation och verktyg för att stärka deras förmåga att förstå och använda sådan information för att bibehålla, främja eller förbättra den egna hälsan (hälsokompetens). Erfarenheterna från covid-19-vaccinationerna visar att det finns effektiva metoder. Regeringen bör, med utgångspunkt i olika gruppers skilda hälsokompetens, se över behovet av ändringar i folkhälsopolitiken i syfte att utjämna sociala hälsoskillnader.

5. Hiv, punkt 4 (V, C, MP)

av Karin Rågsjö (V), Mats Berglund (MP) och Mona Smedman (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:925 av Ulrika Westerlund (MP) yrkandena 1–6.

Ställningstagande

I enlighet med målen i Agenda 2030 ska världens länder enskilt och i samverkan verka för att eliminera nya infektioner av hiv till 2030. För att uppfylla våra internationella åtaganden bör regeringen se till att den kommande nationella strategin mot hiv/aids slår fast att målet för eliminering av nya infektioner i Sverige till 2030 fortfarande gäller. Sverige har goda förutsättningar att nå de s.k. 95-målen i Unaids globala strategi för bekämpning av hiv 2021–2026, men i dag når vi inte målen fullt ut. Vi anser därför att regeringen ska säkerställa att den nationella strategin mot hiv/aids också tydligt anger att målet är att uppfylla Unaids 95-mål till 2026.

Regeringen bör även se till att den nationella strategin lyfter fram att civilsamhällets insatser är avgörande för att vi ska kunna nå de nationella målen. Regeringen bör även se till att strategin tydliggör att civilsamhället behöver långsiktiga förutsättning att bygga och bibehålla löpande verksamhet och kompetens för att kunna ge personer med hiv stöd, t.ex. i form av s.k. peer-support (stöd från personer i samma livssituation).

Med hänsyn till att en större andel av de nya fallen av hiv i Sverige uppstår till följd av resor till eller migration från regioner med högre prevalens av hiv, bör regeringen även se till att fler som migrerar till Sverige, t.ex. personer som kommer till Sverige genom anhöriginvandring, får möjlighet till testning, diagnos och behandling. I en kommande strategi bör regeringen enligt vår mening därför säkerställa att alla som tillhör en riskgrupp för hiv är inkluderade och får tillgång till Prep-behandling.

6. Vaccinationer, punkt 6 (C, MP)

av Mats Berglund (MP) och Mona Smedman (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 39.

Ställningstagande

Utvecklingen inom vaccinområdet och erfarenheterna från covid-19-vaccineringarna visar på både stora möjligheter och nya behov vad gäller breda vaccinationsprogram. Mer omfattande vaccinationer av äldre och gravida kvinnor skulle göra stor skillnad, för enskilda, för belastningen på sjukvården och för folkhälsan i stort. Det är vidare olyckligt att de medicinska och ekonomiska förutsättningarna att förebygga ohälsa är olika utifrån vilken region man bor i. Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör se över hur det allmänna vaccinationsprogrammet kan utökas till att omfatta hela befolkningen.

7. Hälsosamma levnadsvanor, punkt 7 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och avslår motionerna
2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 14 och 15,
2023/24:916 av Beatrice Timgren (SD) yrkande 5,
2023/24:976 av Alexandra Anstrell (M) och
2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24.

Ställningstagande

Studier visar att barn och ungdomar rör på sig för lite. Ett stillasittande liv har många negativa effekter, t.ex. på muskler, bentäthet, hjärta, motorik, balans, BMI, sömnkvalitet och koncentrationsförmåga. Alla delar av samhället behöver mobilisera för att bidra till en mer positiv utveckling, och inte minst föräldrar behöver engagera sig mer i barnens fysiska aktivitetsnivå. Mot den bakgrunden anser vi att regeringen bör ta fram en handlingsplan för matvanor och fysisk aktivitet för både barn och vuxna för att förebygga ohälsa.

8. Hälsosamma levnadsvanor, punkt 7 (V)

av Karin Rågsjö (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 14 och 15 samt avslår motionerna

2023/24:916 av Beatrice Timgren (SD) yrkande 5,

2023/24:976 av Alexandra Anstrell (M),

2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24.

Ställningstagande

Övervikt och fetma är ett av de största folkhälsoproblemen i västvärlden och i Sverige. Tack vare forskningen vet vi att övervikt och fetma drabbar olika grupper i varierande utsträckning. Det är vanligare bland familjer med lägre socioekonomisk standard. Samhället behöver enligt min uppfattning kraftsamla för att vända utvecklingen. Ökad fysisk aktivitet i skolan och insatser riktade till vuxna för att öka den fysiska aktiviteten är goda investeringar för att minska sjukdomsördan. Samtidigt krävs också insatser för att undvika och motarbeta diskriminering av personer med övervikt eller fetma och ett generellt kunskapslyft för att bryta det sociala stigma. Regeringen bör därför ge en lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en nationell informationsinsats om fetmans och överviktens inverkan på hälsan samt tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på insatser som krävs för att såväl motverka ohälsosam övervikt som hjälpa dem som lider av det.

9. Hälsosamma levnadsvanor, punkt 7 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 24 och avslår motionerna

2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkandena 14 och 15,
2023/24:916 av Beatrice Timgren (SD) yrkande 5,
2023/24:976 av Alexandra Anstrell (M) och
2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Det finns forskning, bl.a. från Göteborgs universitet, som visar på hur lyckat konceptet fysisk aktivitet på recept (FaR) är. Ibland är FaR-ordinationen kostnadsfri men det ser olika ut i olika regioner. Mot den bakgrunden anser jag att regeringen bör utreda hur fysisk aktivitet på recept kan ingå i högkostnadsskyddet.

10. Hälsöförebyggande arbete för att motverka cancer, punkt 8 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2063 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 7.

Ställningstagande

I Sverige har vi goda kunskaper om både riskfaktorer för cancer och faktorer som verkar hälsofrämjande. Därför är det viktigt att de redan kända hälsofrämjande faktorerna, som rörelse, hälsosamma matvanor och mat med näringsrikt innehåll, prioriteras inom samhällets alla verksamheter. Samhällets aktörer, däribland skolan, bör arbeta för att barn får rörelse och frisk luft. Vi anser därför att regeringen bör arbeta för att stärka det hälsoförebyggande arbetet i hela landet för att motverka cancer.

11. Fritidskort, punkt 9 (S)

av Yasmine Bladelius (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Dzenan Cisiija (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkandena 107 och 108 samt

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S) yrkande 38.

Ställningstagande

De närmare detaljerna kring det s.k. fritidskortets utformning är för närvarande under utveckling. Vi vill säkerställa att fritidskortet utformas så att det inte bara blir en reform för medelklassens redan aktiva barn utan också tillgängliggör fritidsaktiviteter för barn och unga från socioekonomiskt svagare hushåll. Det är även viktigt att systemet utformas i nära dialog med Föreningssverige och att systemet inte blir för administrativt betungande eller underlättar fusk och kriminalitet. Mot den bakgrunden anser vi att regeringen bör säkerställa att fritidskortet utformas på ett sätt som gör att det också kommer barn och unga från socioekonomiskt svagare hushåll till del samt att regeringen bör införa en kontrollstation ett år efter systemets införande för att säkerställa att reformen kommer alla barn till del på ett likvärdigt sätt.

12. Psykisk hälsa, punkt 11 (S)

av Yasmine Bladelius (S), Mikael Dahlgvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Dzenan Cisija (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:871 av Linnéa Wickman (S) och avslår motionerna

2023/24:392 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 23,

2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1.2 och

2023/24:1799 av Lili André och Hans Eklind (båda KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Det är väl belagt att dödlighet, sjuklighet, självs kattad hälsa och levnadsvanor varierar beroende på socioekonomisk status. Trots detta återstår mycket för att sluta hälsoklyftorna. Vi anser att ett viktigt steg mot en mer jämlik hälsa skulle vara att undersöka hur stort mörkertalet för psykisk ohälsa är i familjer med låg socioekonomisk status. Det skulle vara en bra utgångspunkt för att utveckla

de uppsökande insatser som sker från samhällets sida. Regeringen bör med hänsyn till detta undersöka mörkertalet för psykisk ohälsa i familjer med låg socioekonomisk status och ställning.

13. Psykisk hälsa, punkt 11 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:392 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 23 och
avslår motionerna
2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1.2,
2023/24:871 av Linnéa Wickman (S) och
2023/24:1799 av Lili André och Hans Eklind (båda KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Stressrelaterad psykisk ohälsa är den främsta faktorn bakom sjukfrånvaron i Sverige. Den samlade psykiska ohälsan innebär enorma samhällskostnader. Det finns således goda både mänskliga och samhällsekonomiska argument för att prioritera arbetet med att förebygga stressrelaterad psykisk ohälsa. För att kunna arbeta för förändring på ett framgångsrikt sätt krävs det enligt vår uppfattning en helt ny grad av politisk samordning. Regeringen bör därför inrätta ett expertråd i Regeringskansliet för stressrelaterad psykisk ohälsa. Ett sådant råd skulle kunna bidra till att etablera en gemensam kunskapsgrund, utgöra en länk mellan forskning och politik samt bidra med underlag och rekommendationer för arbetet med stressrelaterad psykisk ohälsa.

14. Psykisk hälsa, punkt 11 (V, MP)

av Karin Rågsjö (V) och Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V) yrkande 1.2 och

avslår motionerna
2023/24:392 av Clara Aranda m.fl. (SD) yrkande 23,
2023/24:871 av Linnéa Wickman (S) och
2023/24:1799 av Lili André och Hans Eklind (båda KD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Främjande och förebyggande insatser leder till bättre hälsa, lärande och utbildning och mindre social utslagning. Grunden för det förebyggande arbetet är att identifiera hälsorisker innan de har hunnit utvecklas till sjukdom eller ohälsa. Förebyggande program som screening, vaccinationer eller allmänna hälsokontroller har visat sig ge stora hälsovinster för individen och samhället. Vi anser att det är viktigt att barns och ungas rätt till en lättillgänglig och likvärdig hälso- och sjukvård stärks. Regeringen bör enligt vår uppfattning tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur regioner och kommuner ska utveckla det förebyggande arbetet för unga i riskzonen för psykisk ohälsa.

15. Nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa, punkt 12 (S)

av Yasmine Bladelius (S), Mikael Dahlgvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Dzenan Cisija (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 39 och
avslår motion

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Under ett antal decennier har det blivit allt vanligare med psykiatriska diagnoser samtidigt som läkemedelsbehandling med psykofarmaka har ökat. Allra hårdast drabbas socioekonomiskt utsatta grupper och kvinnor. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten har fått i uppdrag av regeringen att tillsammans med 24 andra myndigheter ta fram ett underlag för en ny nationell strategi om psykisk hälsa och suicidprevention. Underlaget presenterades av myndigheterna den 1 september 2023. Regeringen bör enligt vår mening nu ta detta arbete vidare.

16. Nationell strategi för arbetet med psykisk hälsa, punkt 12 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 2 och avslår motionerna

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkande 1 och 2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S) yrkande 39.

Ställningstagande

Vi anser att den växande psykiska ohälsan kräver att vi ser över den statliga styrningen och skapar nya strukturer för förståelse och samarbete mellan departement, myndigheter och involverade aktörer. Med tydliga resultatmål och analytiska åtaganden ska utförda insatser också följas upp grundligt. Med hänvisning till det vill vi att regeringen vidtar åtgärder för att förstärka och förtydliga Folkhälsomyndighetens roll i samband med införandet av den nya nationella strategin för psykisk hälsa.

17. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (S)

av Yasmine Bladelius (S), Mikael Dahlqvist (S), Anna Vikström (S), Karin Sundin (S) och Dzenan Cisija (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:1933 av Sofia Amløh och Louise Thunström (båda S) yrkandena 1 och 2 samt

avslår motionerna

2023/24:189 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2023/24:1402 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1, 3 och 4,

2023/24:1423 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–15,

2023/24:2208 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2023/24:2286 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),
2023/24:2316 av Ann-Sofie Alm (M),
2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 40 och
2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 42.

Ställningstagande

Det är för många människor som väljer att avsluta sitt liv i förtid. Många som funderar på att ta sitt liv kan dock tänka om. Enligt vår uppfattning måste arbetet med suicidprevention förstärkas och alla ska erbjudas stöd i att förebygga suicid eller erbjudas stöd efter en närståendes suicid eller suicidförsök. Regeringen bör därför verka för att kommunala, regionala och statliga myndigheter ska ligga i framkant när det gäller kunskapsspridning och förebyggande arbete mot suicid. Vidare bör regeringen ordna så att organisationer som arbetar med suicidprevention och uppfyller gällande regler för att få statliga bidrag ska stödjas ekonomiskt i sitt arbete.

18. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–15 och avslår motionerna

2023/24:189 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2023/24:1402 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1, 3 och 4,

2023/24:1423 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:1933 av Sofia Amløh och Louise Thunström (båda S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:2208 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2286 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2316 av Ann-Sofie Alm (M),

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 40 och

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 42.

Ställningstagande

År 2008 antog riksdagen en nollvision för suicid. I samband med det antogs ett niopunktsprogram för suicidprevention. Många år har nu passerat. Mot den

bakgrunden anser vi att regeringen bör se över, revidera och uppdatera niopunktsprogrammet.

Då återfallsrisken är förhöjd de första tolv månaderna efter ett suicidförsök är det viktigt att hälso- och sjukvården har strukturer för att följa upp den riskgruppen. Enligt vår uppfattning bör det därför ske en standardiserad uppföljning av självmordsnära patienter där hälso- och sjukvårdspersonalen arbetar utifrån tydliga riktlinjer och varje patient får en adekvat och individanpassad efterföljande vård från och med utskrivningsdagen. Regeringen bör tillsätta en utredning för att inrätta en nationell modell för standardiserad uppföljning av självmordsnära patienter. Det är även nödvändigt att stärka stödet till de efterlevande när självmord trots allt sker. Regeringen bör därför även tillsätta en utredning för att se över vilka insatser som behövs för att stödja efterlevande vid suicid.

19. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (C)

av Mona Smedman (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 40 och avslår motionerna

2023/24:189 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2023/24:1402 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1, 3 och 4,

2023/24:1423 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:1933 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–15,

2023/24:2208 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2286 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2316 av Ann-Sofie Alm (M) och

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 42.

Ställningstagande

Jag välkomnar regeringens förstärkta insatser för suicidprevention men anser att mer behöver göras. Det är viktigt att stärka tillgängligheten och kompetensen i primärvården och äldreomsorgen när det gäller psykisk hälsa i allmänhet och suicidprevention och anhörigstöd i synnerhet. Civilsamhället kan spela en viktig roll, och kommuner och regioner behöver bättre förut-

sättningar för ett strukturerat samarbete både med varandra och med civilsamhällets organisationer. För att hela samhället ska involveras krävs enligt min mening förutsättningar i form av höjda allmänna statsbidrag, tillgängligt myndighetsstöd och bättre villkor för civilsamhället. Jag anser att regeringen bör vidta åtgärder för att främja ett systematiskt arbete med suicidprevention inom elevhälsan, socialtjänsten och äldreomsorgen i alla kommuner.

20. Prevention och åtgärder vid suicid, punkt 13 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 42 och avslår motionerna

2023/24:189 av Magnus Jacobsson (KD) yrkande 1,

2023/24:1402 av Ann-Sofie Alm (M) yrkandena 1, 3 och 4,

2023/24:1423 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:1933 av Sofia Amløh och Louise Thunström (båda S) yrkandena 1 och 2,

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 13–15,

2023/24:2208 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2286 av Ann-Sofie Lifvenhage (M),

2023/24:2316 av Ann-Sofie Alm (M) och

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C) yrkande 40.

Ställningstagande

Insatser mot ofrivillig ensamhet är en viktig fråga för kommuner och regioner att arbeta med. Jag välkomnar därför att regeringen har tillsatt en kartläggning som ska mynna ut i en strategi för ofrivillig ensamhet. Jag vill dock se stärkta insatser mot ofrivillig ensamhet och självmord. Regeringen bör vidta åtgärder för att involvera regioner, kommuner och det civila samhället i arbetet med stärkta insatser mot ofrivillig ensamhet och självmord.

21. Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter, punkt 14 (MP)

av Mats Berglund (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP) yrkande 25 och avslår motion

2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L) yrkande 17.

Ställningstagande

Behovet av sex, njutning och närhet försvinner inte för att man blir äldre. Enligt min uppfattning krävs kompetenssatsningar för vård- och omsorgspersonal beträffande äldre och sexualitet. Regeringen bör därför främja åtgärder för att det ska vara enkelt att få stöd och råd om den sexuella hälsan i livets alla skeden.

22. Allergifrågor, punkt 15 (SD)

av Carina Ståhl Herrstedt (SD), Carita Boulwén (SD), Mona Olin (SD) och Leonid Yurkovskiy (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2066 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD) yrkandena 2–5.

Ställningstagande

Var tredje svensk är allergiker. Att belysa och prioritera allergivården i landet skulle därför enligt vår mening vara en viktig insats för folkhälsan och för välfärden i stort. Trots att så många människor regelbundet söker vård för sina symtom upplevs kunskapen i vården om astma- och allergidiagnoser som låg. Ett kunskapscentrum för allergivården skulle kunna öka kunskapen i vården om dessa diagnoser och främja en mer jämlik vård i landet. Regeringen bör därför se över möjligheten till ett kunskapscentrum för allergivården i Sverige.

Regeringen bör även överväga ett nationellt allergiprogram och ett kvalitetsregister för uppföljning av allergivården. Därutöver bör regeringen ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka kunskapsspridningen om hur man kan minska risken för allergier. Slutligen bör regeringen också skyndsamt ta i beaktande det som Socialstyrelsen och Livsmedelsverket redovisar i sin rapport om förstudien för att utveckla det förebyggande arbetet inom allergiområdet samt verka för att Sverige får nationella riktlinjer och samordning för att färre ska drabbas av allergier och för att fler som har allergier ska kunna leva ett gott liv.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:96 av Cecilia Engström (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det ska vara obligatoriskt för regionerna att erbjuda riktade hälsosamtal till alla från 40 års ålder och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:120 av Eric Palmqvist (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur legionellasmitta från kyltornsanläggningar bäst motverkas och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:171 av Angelica Lundberg (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska konsumtionen av ohälsosamma livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:189 av Magnus Jacobsson (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om psykisk ohälsa bland skuldsatta och självmord och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:258 av Anna Wallentheim (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationell strategi för att stärka barn och ungas rätt till jämlik hälsa och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:392 av Clara Aranda m.fl. (SD):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta ett expertråd med ansvar för stressrelaterad psykisk ohälsa, som ska stödja Regeringskansliets arbete, och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:465 av Karin Rågsjö m.fl. (V):

- 1.2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på hur regioner och kommuner ska utveckla det förebyggande arbetet för

unga i riskzonen för missbruk och psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.

Förslaget behandlas i den del som avser psykisk ohälsa.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en nationell informationsinsats om fetmans och överviktens inverkan på hälsan och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att ta fram förslag på insatser som krävs för att såväl motverka ohälsosam övervikt som hjälpa dessa personer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:857 av Daniel Persson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra TBE-vaccinering avgiftsfritt för barn och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:871 av Linnéa Wickman (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka mörkertalet i psykisk ohälsa bland familjer med låg socioekonomisk status och ställning och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:916 av Beatrice Timgren (SD):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja hälsosam teknologianvändning för barn för att motverka för mycket stillasittande och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:918 av Beatrice Timgren (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skolor, vårdcentraler och andra institutioner bör ha en nyckelroll i att sprida kunskap om D-vitaminets betydelse och riskfaktorer för att drabbas av D-vitaminbrist och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att nuvarande riktlinjer för D-vitamintillskott till barn bör ses över och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur producenter kan uppmuntras att berika livsmedel med D-vitamin och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa rutinmässig D-vitaminprovtagning för riskgrupper vid hälsokontroller och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:925 av Ulrika Westerlund (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om övergripande mål för eliminering av inhemsk överföring av hiv till 2030 och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om mål för Sveriges arbete kring hiv fram till 2026 i enlighet med Unaims mål och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka arbetet för livskvalitet för personer som lever med hiv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka civilsamhällets insatser för att nå nationella mål kring hiv och minska stigma och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka arbetet med att erbjuda fler som migrerar till Sverige möjlighet till testning för hiv, diagnos och behandling och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa tillgång till s.k. PREP-behandling för alla relevanta riskgrupper och behandling och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:976 av Alexandra Anstrell (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga möjligheten att ge lämplig myndighet i uppdrag att i samarbete med SKR ta fram ett förslag på ett nationellt system för hur kommuner och regioner systematiskt kan använda sig av hästunderstödda insatser och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1005 av Åsa Westlund och Mathias Tegnér (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att verka för att TBE-vaccination blir möjlig för fler och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1171 av Markus Wiechel (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta en klassificering av barnaga som ett folkhälsoproblem och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1173 av Markus Wiechel (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över en avveckling av Folkhälsomyndigheten i dess nuvarande form och fördela ansvaret på andra myndigheter och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett regeringsuppdrag till exempelvis Folkhälsomyndigheten om en nationell strategi för nutrition och fysisk aktivitet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda tillsättandet av en nationell handlingsplan med tydliga mål och konkreta åtgärder för hälsosammare levnadsvanor samt en bättre folkhälsa och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda åtgärder för ökad kunskap kring hepatit C och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten för alla invånare att testa sig för hepatit C och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till en nationell strategi för att eliminera hepatit C och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till ökad information om vaccination mot HPV och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över införandet av en strategi för ett svenskt vaccin mot HSV-2 och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att beakta att snarast möjligt införa en nationell krisplan för att bekämpa sjukdomen tbc och inrätta kontroller i enlighet med WHO:s önskemål och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1191 av Markus Wiechel (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en utvärdering av det nordiska hälsosamarbetet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till ökad transparens i det internationella hälsoarbetet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1258 av Anders Ådahl (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att initiera ett nationellt program för förbättrad hälsa och välbefinnande hos barn och ungdomar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att programmet ska ha utgångspunkt i vardagsmotion och sunda kostvanor och komplettera insatser i skola, idrottsföreningar och riktade insatser till särskilda grupper och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1276 av Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att arbeta aktivt för att väsentligt minska den nationella och globala utvecklingen av antimikrobiell resistens och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1306 av Adrian Magnusson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska överväga möjligheterna att införa avgiftsfri TBE-vaccination för barn mellan 3 och 18 år och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1402 av Ann-Sofie Alm (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en ökning av stödet till anhöriga vid suicid och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur stöd till anhöriga vid suicid kan bli likvärdigt över hela Sverige och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda att införa POSOM-team i varje kommun i förebyggande syfte och med uppdraget att öka den psykiska hälsan och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1423 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten till ett preventivt program med ökad kunskap för tidig upptäckt av och stöd till äldre som mår psykiskt dåligt, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:1479 av Louise Thunström och Sofia Skönnbrink (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa gratis TBE-vaccin för barn och unga under 18 år och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1512 av Heléne Björklund (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till att införa ett ekonomiskt stöd så att fler kan vaccinera sig mot TBE i riskområden och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1712 av Margareta Cederfelt (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett intensifierat arbete för insatser i syfte att stoppa utbredningen av antibiotikaresistens och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1799 av Lili André och Hans Eklind (båda KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en kriskommission för att utreda anledningen till ökad psykisk ohälsa hos barn och ungdomar och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utifrån kriskommissionens utredning ta fram en sammanhållen barn- och ungdomshälsovård och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1915 av Magnus Manhammar (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka möjligheten att utöka vaccinationsprogrammet för barn och unga med vaccin mot TBE och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:1933 av Sofia Amloh och Louise Thunström (båda S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att stärka arbetet med och kunskapsinhämtningen om suicidprevention i offentliga myndigheter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att studera förutsättningarna för ett ökat stöd till organisationer som arbetar med suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2063 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att stärka det hälsoförebyggande arbetet för att motverka cancer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2066 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över möjligheten till ett kunskapscentrum för allergivården i Sverige och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga ett nationellt allergiprogram samt ett kvalitetsregister över allergivården och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ge Folkhälsomyndigheten i uppdrag att öka

kunskapsspridningen om hur man kan minska risken för allergier och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt bör beakta det som framkommer i uppdraget om förstudien på allergiområdet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2069 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en tioårig nationell strategi för det fortsatta samlade arbetet med psykisk hälsa och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Folkhälsomyndighetens roll ska förtydligas och förstärkas i samband med inrättandet av strategin och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdatera det befintliga niopunktsprogrammet för suicidprevention och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att standardisera tydliga riktlinjer för eftervård av suicidnära patienter och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att stärka stödet för efterlevande, i vilken utredningen ska föreslå riktlinjer för att möta behov och säkra ett riktigt omhändertagande av anhöriga när suicid inträffar och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2072 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram en handlingsplan för matvanor och fysisk aktivitet för både barn och vuxna och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör arbeta för att uppmuntra människor att äta hälsosammare, röra sig mer samt minska användningen av alkohol, droger och tobak och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett kvalitetssäkrat folkhälsoarbete och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur medier påverkar vår hälsa och undersöka särskilda åtgärder för att den negativa inverkan ska kunna hanteras mer effektivt och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över lagstiftningen för en tuberkulosplan med tillhörande nödvändiga kontroller och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2077 av Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga ett samlat vaccinationsregister som ska inkludera både nationella program, resevaccinationer, kompletterande vaccinationer och riskgruppsvaccinationer och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2125 av Saila Quicklund (M):

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Folkhälsomyndigheten bör beakta förekomsten av hälsofarliga substanser i kosttillskott och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2153 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att uppdatera det svenska vaccinationsprogrammet till att även innefatta TBE-vaccin och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2208 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att ta fram en evidensbaserad strategi för suicidprevention för varje region samt att när barn eller unga försökt eller tagit sitt liv genomföra händelseutredningar i syfte att identifiera och åtgärda eventuella brister i det offentliga åtagandet, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2222 av Sten Bergheden (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om TBE-vaccinering bör ingå i det allmänna vaccinationsprogrammet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2286 av Ann-Sofie Lifvenhage (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten till ett nationellt kompetenscenter till stöd för anhöriga till personer som tagit sitt liv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2301 av Ann-Sofie Lifvenhage och Ann-Sofie Alm (båda M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga en översyn av huruvida pornografins lättillgänglighet för barn har skadlig inverkan på barns välmående och sexuella hälsa och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2316 av Ann-Sofie Alm (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att svensk sjukvård bör förstärka sitt salutogena synsätt för att stärka den psykisk hälsan och minska antalet suicidfall och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2413 av Mauricio Rojas m.fl. (L):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ökad information om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) bör införas i våra utsatta områden och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2482 av Muharrem Demirok m.fl. (C):

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheten att inrätta ett nationellt hälsovårdsprogram för barn och unga och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2493 av Christofer Bergenblock m.fl. (C):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen mot bakgrund av erfarenheterna från covid-19-vaccinationerna bör se över folkhälsopolitiken i syfte att utjämna sociala hälsoskillnader och tillkännager detta för regeringen.

39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se över hur det allmänna vaccinationsprogrammet kan utökas till att omfatta hela befolkningen och tillkännager detta för regeringen.

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla kommuner ska ha ett systematiskt arbete med suicidprevention inom elevhälsan, socialtjänsten och äldreomsorgen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2617 av Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S):

39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny strategi för psykisk hälsa och tillkännager detta för regeringen.

40. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell stödlinje till personer med psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.

43. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av de bakomliggande orsakerna till svenska barn och ungas psykiska ohälsa och tillkännager detta för regeringen.

100. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett nationellt digitalt vaccinationskort och tillkännager detta för regeringen.

101. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om äldrevaccinationsprogram och tillkännager detta för regeringen.

103. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka det svenska folkhälsoarbetet och tillkännager detta för regeringen.
104. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en politik för jämlik hälsa och tillkännager detta för regeringen.
106. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att sluta de påverkbara hälsoklyftorna inom en generation och tillkännager detta för regeringen.
107. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fritidskortet behöver utformas på ett sätt så att det också kommer barn och unga från socioekonomiskt svagare hushåll till del och tillkännager detta för regeringen.
108. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en kontrollstation vid införandet av fritidskortet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2664 av Janine Alm Ericson m.fl. (MP):

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inrätta en folkhälsolag och tillkännager detta för regeringen.
73. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ”mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” som ett nytt målområde i den nationella folkhälsopolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2669 av Märta Stenevi m.fl. (MP):

63. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som ett nytt målområde i den nationella folkhälsopolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2686 av Lawen Redar m.fl. (S):

38. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av fritidskortet och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2705 av Ulrika Westerlund m.fl. (MP):

17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om folkhälsolag och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vaccinationsprogram för äldre och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fysisk aktivitet på recept och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om sexuell hälsa och tillkännager detta för regeringen.

42. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkta insatser mot ofrivillig ensamhet och självmord och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2**Motionsyrkanden som avstyrks av utskottet**

Motion	Motionärer	Yrkanden
16. Motioner som bereds förenklat		
2023/24:96	Cecilia Engström (KD)	
2023/24:120	Eric Palmqvist (SD)	1
2023/24:171	Angelica Lundberg (SD)	
2023/24:857	Daniel Persson (SD)	
2023/24:1005	Åsa Westlund och Mathias Tegnér (båda S)	
2023/24:1173	Markus Wiechel (SD)	1–5 och 7–10
2023/24:1191	Markus Wiechel (SD)	2 och 6
2023/24:1258	Anders Ådahl (C)	1 och 2
2023/24:1276	Marie-Louise Hänel Sandström m.fl. (M)	
2023/24:1306	Adrian Magnusson m.fl. (S)	
2023/24:1479	Louise Thunström och Sofia Skönnbrink (båda S)	
2023/24:1512	Heléne Björklund (S)	
2023/24:1915	Magnus Manhammar (S)	
2023/24:2072	Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)	2, 4 och 5
2023/24:2077	Carina Ståhl Herrstedt m.fl. (SD)	8
2023/24:2125	Saila Quicklund (M)	5
2023/24:2153	Ann-Sofie Lifvenhage (M)	
2023/24:2222	Sten Bergheden (M)	
2023/24:2301	Ann-Sofie Lifvenhage och Ann-Sofie Alm (båda M)	2
2023/24:2617	Fredrik Lundh Sammeli m.fl. (S)	40, 43, 100, 101 och 106
2023/24:2664	Janine Alm Ericson m.fl. (MP)	45 och 73
2023/24:2669	Märta Stenevi m.fl. (MP)	63
2023/24:2705	Ulrika Westerlund m.fl. (MP)	17 och 19